МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЦЕНТР ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО (ЗАОЧНОГО) НАВЧАННЯ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ: ФАКТОРИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Здобувачки вищої освіти магістерського рівня, ІІ курсу,
групи МЕМз-21-1,
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»,
освітня програма (міжнародні економічні відносини)

(підпис) Приходько Анни Сергіївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник (підпис) Белінська Я.В, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної програми (підпис) Стежко Н.В, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри
протокол від «19» січня 2023 № 2

Завідувач кафедри (підпис) Стежко Н.В, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2023

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст кваліфікаційної магістерськоїроботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	29		07.02.2023 Капецюк А.А. Сенжко Н.В. Белінська Ю.В. Кацюба О.В. Рабенко Ю.С.
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедроютерміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	49		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	9		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	22		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	49		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	ЄКТС Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	5	07.02.2023	Капецюк А.А. Сенжко Н.В. Белінська Ю.В. Кацюба О.В. Рабенко Ю.С.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Реєстрація № 4 23.01.2023р. _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 03.02.2023 _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 90 / А 07.02.2023 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Капелюш А.А.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____ Свєжко Н.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Беліневка Я.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Коляда О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Навчально-науковий інститут/факультет Центр післядипломної освіти та дистанційного (заочного) навчання
Кафедра міжнародних економчних відносин
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Затверджую
Завідувач кафедри
«01» 11 2021
Н. Єрєсько

Завдання на кваліфікаційну магістерську роботу здобувачу вищої освіти
Приходько Анни Сергіївни

1.Тема кваліфікаційної магістерської роботи

Іноземні інвестиції: фактори та тенденції розвитку

Затверджена наказом ректора від «31» грудня 2021 №138

2.Строк здачі закінченої роботи - 8 грудня

3.Цільова установка

Мета роботи – дослідження сучасного стану та динаміки іноземних інвестицій в Україні.

Об'єктом дослідження є розвиток іноземних інвестицій.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти іноземного інвестування в Україні.

Базою дослідження є МВФ, Всесвітній економічний форум, ОЕСР, Статистична організація Європейської комісії, Національний банк України, Міністерство фінансів України, Держкомстат України.

4. Вихідні дані до роботи: нормативні документи, статистична державна звітність та звітність міжнародних організацій.

5.Перелік графічного матеріалу - 10 рисунків, 7 таблиць та 2 додатки

6.Зміст кваліфікаційної магістерської роботи (перелік питань за кожним розділом):

1) сутність та класифікація іноземних інвестицій;

2) вплив іноземних інвестицій на економіку країн;

3) аналіз динаміки залучення іноземних інвестицій в Україну;

4) оцінка інвестиційного клімату України;

5) прогнозування іноземного інвестування в Україну;

6) покращення інвестиційної привабливості України в післявоєнний період.

7.Календарний план виконання кваліфікаційної магістерської роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Вибір теми	До 01.11.2021	01.11.2021
2	Вивчення літературних джерел та складання плану роботи	До 30.12.2021	30.12.2021
3	Підготовка 1 розділу дипломної роботи та подання його керівнику	12.03.2022	12.03.2022
4	Підготовка 2 розділу дипломної роботи та подання його керівнику	4.06.2022	04.06.2022
5	Доопрацювання 1 та 2 розділу дипломної роботи та надання їх керівнику	01.10.2022	01.10.2022
6	Підготовка 3 розділу дипломної роботи та подання його керівнику	01.11.2022	01.11.2022
7	Підготовка вступу та висновків до дипломної роботи та подання їх керівнику	04.12.2022	04.12.2022
8	Доопрацювання дипломної роботи та подання його керівнику	До 9.12.2022	08.12.2022
9	Отримання відгуку керівника дипломної роботи	09-20.12.2022	15.12.2022
10	Допуск дипломної роботи до захисту (попередній захист)	02-05.01.2023	03.01.2023
11	Отримання зовнішньої рецензії на дипломну роботу	06-15.01.2023	10.01.2023
12	Захист дипломної роботи	07-08.02.2023	07.02.2023

8.Дата видачі завдання - «1» листопада 2021 р.

9. Керівник кваліфікаційної магістерської роботи (підпис) Белінська Я.В. (прізвище, ініціали)

10. Керівник освітньо-професійної програми (підпис) Стежко Н.В. (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти (підпис) Приходько А.С. (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Приходько Анни Сергіївни

Тема роботи: Іноземні інвестиції: фактори та тенденції розвитку
Мета роботи полягає в дослідженні сучасного стану та динаміки іноземних інвестицій в Україні.
Завданнями роботи є:
- визначити сутність, класифікацію та вплив іноземних інвестицій;
- проаналізувати сучасний стан залучення іноземних інвестицій в Україну;
- оцінити інвестиційний клімат України;
- спрогнозувати приплив іноземних інвестицій в Україну;
- визначити пріоритетні напрямки для стимулювання іноземного інвестування.
Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти іноземного інвестування в Україні.
Об'єктом дослідження виступає процес іноземного інвестування.
Базою дослідження виступає МВФ, Всесвітній економічний форум, ОЕСР, Статистична організація Європейської комісії, Національний банк України, Міністерство фінансів України, Держкомстат України.
За результатами дослідження сформульовані рекомендовані напрямки для розвитку інвестиційного потенціалу.
Одержані результати можуть бути використані для стратегічного планування розвитку української економіки з метою покращення інвестиційної привабливості.
Кваліфікаційна магістерська робота містить 57 сторінок, 7 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел з 50 найменувань, 2 додатків.
Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, прямі іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, залучення інвестицій, динаміка інвестицій, інвестори, фактори залучення, тенденції розвитку.
Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2022.
Рік захисту кваліфікаційної магістерської роботи 2022.

ANNOTATION

Prikhodko of Anna Serhiyivna

Topic: Foreign investments: factors and development trends
The purpose of the work is to study the current state and dynamics of foreign investments in Ukraine.
The tasks of the work are:
- determine the essence, classification and influence of foreign investments;
- to analyze the current state of attracting foreign investments to Ukraine;
- assess the investment climate of Ukraine;
- forecast the inflow of foreign investments to Ukraine;
- to determine priority directions for stimulating foreign investment.
The subject of the study is theoretical and practical aspects of foreign investment in Ukraine.
The object of research is the process of foreign investment.
The IMF, the World Economic Forum, the OECD, the Statistical Organization of the European Commission, the National Bank of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, the State Committee of Statistics of Ukraine are the basis of the study.
Based on the results of the research, recommended directions for the development of investment potential were formulated.
The obtained results can be used for strategic planning of the development of the Ukrainian economy in order to improve investment attractiveness.
The qualifying master's thesis contains 57 pages, 7 tables, 10 figures, a list of used sources of 50 items, 2 appendices.
Key words: foreign investment, investment attractiveness, investment climate, foreign direct investment, capital investment, investment attraction, investment dynamics, investors, attraction factors, development trends.
The year of completion of the qualifying master's thesis is 2022.
The year of defense of the master's thesis is 2022.

ЗМІСТ

ВСТУП **4**

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ **6**

1.1. Сутність та класифікація іноземних інвестицій 6

1.2. Вплив іноземних інвестицій на економіку країн 14

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ **21**

2.1. Аналіз динаміки залучення іноземних інвестицій в Україну 21

2.2. Оцінка інвестиційного клімату України 31

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ **40**

3.1. Прогнозування іноземного інвестування в Україну 40

3.2. Покращення інвестиційної привабливості України в післявоєнний період 44

ВИСНОВКИ **51**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ **54**

ДОДАТКИ **59**

ВСТУП

Необхідною передумовою розвитку економіки є висока інвестиційна активність. Вона досягається шляхом збільшення реалізованих інвестиційних ресурсів і найбільш ефективного їхнього використання в пріоритетних секторах матеріального виробництва і соціальної сфери. Саме інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі і визначають конкурентні позиції країн на світових ринках. Інвестиційна діяльність, а також сукупність практичних дій з реалізації інвестицій, є одним з основних засобів зростання національного доходу. На сучасному етапі розвитку світового господарства важливим та актуальним питанням є розвиток інвестиційної діяльності, залучення та використання іноземних інвестицій. Майже всі країни світу спрямовують свої зусилля на підвищення інвестиційної привабливості іноземних інвестицій та збільшення їх обсягів в національну економіку.

Для України дуже важливим є залучення іноземних інвестицій, як одного з найефективніших механізмів розвитку національної економіки. Необхідність залучення іноземних інвестицій передбачена зниженням інвестиційної активності підприємств, необхідністю технічної та технологічної модернізації ринкової інфраструктури, потребами впровадження в усі сфери господарського механізму нових методів управління.

Проблема інвестицій актуальна і багатогранна. Питанням інвестування присвячені роботи провідних вітчизняних учених: Бланка І. А., Буряка С. В., Бочарова В. В., Денисенка М. П., Мочерного С. В., Пересади А. А., Поручника А. М., Поддєрьогіна А. М., Татаренка Н. О., Федоренка В. Г., Фукса А. Е. Серед праць зарубіжних вчених, які досліджували проблеми теорії інвестування, заслуговують уваги праці Л. Дж. Гітмана, М. Д. Джонка, В. Шарпа, М. Портера та інших.

Метою цієї дипломної роботи є дослідження сучасного стану та динаміки іноземних інвестицій в Україні.

Для досягнення цієї мети були поставлено наступні завдання:

- визначити сутність, класифікацію та вплив іноземних інвестицій;

- проаналізувати сучасний стан та тенденції ровитку залучення іноземних інвестицій в Україну;

- оцінити інвестиційний клімат України;

- спрогнозувати приплив іноземних інвестицій в Україну;

- визначити пріоритетні напрямки для стимулювання іноземного інвестування.

Об'єктом дослідження є процес іноземного інвестування.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти іноземного інвестування в Україні.

Базою дослідження є МВФ, Всесвітній економічний форум, ОЕСР, Статистична організація Європейської комісії, Національний банк України, Міністерство фінансів України, Держкомстат України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Сутність та класифікація іноземних інвестицій

Необхідною передумовою розвитку економіки є висока інвестиційна активність. Вона досягається шляхом збільшення реалізованих інвестиційних ресурсів і найбільш ефективного їхнього використання в пріоритетних секторах матеріального виробництва і соціальної сфери. Це зумовлює необхідність визначення сутності іноземних інвестицій, а також їх класифікації.

Термін «іноземні інвестиції», як економічне явище, яке здавна привертало і привертає увагу вчених-економістів, неоднозначно та різнобічно тлумачиться у літературних джерелах.

За визначенням В.Г. Федоренка та В.Б. Захожая [13] іноземні інвестиції являють собою всі види цінностей, які вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності на території тієї чи іншої країни. На нашу думку, у цьому визначенні доцільно було б вказати мету, заради якої здійснюється інвестування.

На думку Л.Н. Павлової, іноземні інвестиції являють собою «всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку» [24]. Вважати, що інвестування може здійснюватись тільки з метою отримання прибутку, є не зовсім правильним, оскільки вкладення коштів у об'єкти невиробничої сфери можна розглядати як засіб забезпечення нормального функціонування економіки.

Найприйнятнішим визначенням терміну «іноземні інвестиції», є визначення, яке дано в 1 статі Закона України «Про режим іноземного інвестування»: «Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства

України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [12].

Однак, на думку професора В.М. Косака [17], не зовсім вдалим є визначення категорії «іноземні інвестиції» через категорію «цінності», оскільки остання є ширшою і об'єднує також об'єкти, які не пов'язані з інвестуванням. Тому категорію «цінності» необхідно замінити конкретнішими об'єктами: гроші, цінні папери, майнові права тощо.

Підсумовуючи результати досліджень літературних джерел, визначення іноземних інвестицій можна сформулювати так: іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. На рис. 1.1. відображені найбільш суттєві ознаки інвестицій.

Рис. 1.1. Базові ознаки інвестицій [1]

За вираженням вкладених ресурсів виділяють чотири основні типи:

– фінансові – це вкладення коштів у різноманітні фінансові активи, а саме вкладення фінансових ресурсів в цінні папери різних підприємств (приватної та державної форми власності) і установ, випущених або приватними юридичними особами, або державою. Іноді такі угоди укладаються на фондовому ринку, тому часто такі інвестування є короткостроковими [1], [2], [3];

– реальні – це вкладення фінансових та економічних капіталів у виробничі фонди (оборотні та основні). Здебільшого такі інвестиції спрямовані в матеріальні активи, а також в нематеріальні ресурси. Кошти залучаються в конкретний проект з довгостроковою перспективою;

– інноваційні – це в переважній більшості є нематеріальні активи, спрямовані у нововведення, які сприяють, та є рушійною силою, для науково-технічного прогресу, основною ціллю яких є впровадження передових технічних досягнень та новітніх управлінських методик в процес виробництва;

– інтелектуальні – це інвестиції направлені для позитивних перетворень в соціальній сфері та для розвитку інтелектуального потенціалу людства (здебільшого усі можливі освітні проекти та заходи) [5; 83].

Огляд та узагальнення літературних джерел дозволяють певним способом класифікувати іноземні інвестиції. Згідно із статею 2 Закона України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції можна здійснювати у вигляді:

– іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України;

– валюти України – при реінвестиціях в об'єкт первинного інвестування чи в будь-які інші об'єкти інвестування відповідно до законодавства України за умови сплати податку на прибуток (доходи);

– будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;

– акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (прав власності на частку (пай) у статутному фонді юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражених у конвертованій валюті;

– грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

– будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, а також легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;

– прав на здійснення господарської діяльності, а також права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства або договорів, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

– інших цінностей відповідно до законодавства України [12].

Таку класифікацію згідно з літературним джерелом [24] можна трактувати за типом інвестованих активів.

Згідно з чинним законодавством іноземні інвестори можуть здійснювати інвестиції в економіку України в таких формах:

– часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними ібфізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;

– створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;

– придбання, не заборонене законами України, нерухомого чи рухомого майна, а також будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;

– придбання самостійно або за участю українських юридичних чи фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;

– придбання інших майнових прав;

– господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції;

– в інших формах, які не заборонені законами України, зокрема без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

Залежно від ступеня контролю над підприємсвом іноземні інвестиції поділяють на прямі та портфельні. Характерними ознаками прямих іноземних інвестицій є те, що інвесторові належить управлінський контроль над підприємствами, і вони виступають у формі акціонерного капіталу і коротко- та довгострокових міжфірмових позик [29]. Згідно з цим визначенням метою здійснення прямих інвестицій є виробництво товарів та їх переміщення між країнами. Тобто, тут основним критерієм є той факт, що прямі іноземні інвестиції передбачають здійснення підприємницької діяльності. Однак інвестору з метою здійснення підприємницької діяльності необхідний контроль над підприємством. Прикладом підходу, який стосується прямих іноземних інвестицій, основним критерієм яких є наявність контролю інвестора над підприємством, є такі визначення:

1) прямі іноземні інвестиції – це, як правило, довгострокове капіталовкладення за кордон, яке здійснюється інвестором з метою отримання безпосереднього впливу на господарську діяльність підприємства, яке існує чи лише буде створене [29].

2) прямі іноземні інвестиції – це капіталовкладення за кордоном, які передбачають тією чи іншою мірою контроль інвестора за підприємством, у яке вони вкладені [10].

3) прямі іноземні інвестиції – це інвестиції у підприємства, розташовані в одній країні, але ефективно контрольовані резидентами іншої країни [31].

На думку А.А. Пересади, прямими іноземними інвестиціями вважаються вкладення у підприємства, які перебувають за кордоном і забезпечують участь інвестора в управлінні підприємством та контроль за його діяльністю.

У «Фінансовому словнику» термін прямі іноземні інвестиції розглядається як «вкладення капіталу, що забезпечують контроль інвестора над закордонними підприємствами чи компаніями» [13].

Згідно з законодавством України прямими вважаються інвестиції, якщо іноземна інвестиція в статутному фонді підприємства (організації) становить не менше 10 відсотків.

Проаналізувавши літературні джерела та підсумовуючи результати досліджень, економічну суть поняття «прямі іноземні інвестиції» можна сформулювати так: прямі іноземні інвестиції – це вкладення іноземних інвесторів у передбачених законом формах, в підприємства (організації) будь-якої організаційно-правової форми, іноземна інвестиція в статутному фонді яких, за його наявності, становить не менше 10 відсотків, з метою отримання прибутку або досягнення корисного результату економічної діяльності.

Досліджуючи значення портфельних іноземних інвестицій, спостерігаємо, що у літературних джерелах теж існують різні тлумачення цієї категорії. Так, на думку А.А. Пересади, портфельні іноземні інвестиції являють собою вкладення в акції зарубіжних підприємств (без придбання контрольного пакета), облігації та інші цінні папери іноземних держав, міжнародних валютно-кредитних організацій з метою отримання підвищеного доходу за рахунок податкових пільг, зміни валютного курсу

тощо. Такі інвестиції не зумовлюють реального контролю інвестора над об'єктом інвестування.

У «Фінансовому словнику» портфельні іноземні інвестиції розглядаються як вкладення капіталу в акції закордонних підприємств (без придбання контрольного пакета), облігації та інші цінні папери іноземних держав, міжнародних валютно-кредитних організацій [13].

Вовчак О.Д. портфельні інвестиції трактує, як «капітальні інвестиції, які обмежують права інвестора щодо отримання прибутку (дивідендів) і не забезпечують контролю за закордонними компаніями» [20].

В табл. 1.1 відображений аналіз порівняння прямих і портфельних інвестицій.

Таблиця 1.1

Порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій [29]

Спільне	**Особливості**	
В основі лежить мотив отримання прибутку	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
	Передбачають отримання контролю над підприємством, здійснення підприємницької діяльності	Відбувається лише перелив фінансових ресурсів з метою міжнародної диверсифікації, використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
	Інвестиції в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо	Інвестиції лише в цінні папери
	Носять довготривалий характер і є менш ліквідними	Як правило мають недовготривалий характер і є більш ліквідними
	Разом з капіталом відбувається трансфер технологій менеджменту, технічних та економічних знань	За кордон відпливає лише капітал
	Мета: отримання прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих і непрямих вигод від контролю над фірмою	Мета: отримання прибутку на капітал
	Передбачають, як правило, вищу рентабельність і ведуть до більш помітного відтоку прибутків з країни-реципієнта	Передбачають нижчу рентабельність
	Справляють безпосередній і довготривалий вплив на економіку приймаючої країни	Не справляють значного й довготривалого впливу на економіку приймаючої країни

Іноземні інвестиції можна класифікувати і за іншими ознаками [15]. Загальну класифікацію іноземних інвестицій наведено в додатку А. Ми розглянемо лише деякі з цих класифікацій більш детально.

За джерелом вкладення іноземні інвестиції поділяються на:

– первинні, які вкладаються іноземним інвестором в об’єкти інвестування приймаючої країни вперше;

– реінвестиції (активи, отримані іноземним інвестором у результаті господарчої діяльності на території приймаючої країни у вигляді доходів і спрямовані на розширення виробництва.

За метою інвестування доцільний такий поділ:

1) досягнення фінансової мети: отримання процентів за користування кредитом та іншими формами позикового капіталу;

2) приховані інвестиції – оформлені у вигляді інвестицій перетоку капіталу, наприклад, потоки капіталу між філіалами ТНК, наявний вивіз капіталу через цінні папери;

3) чорні інвестиції – кошти, отримані незаконно, походження яких не прослідковується.

На нашу думку, доцільним буде відобразити класифікацію іноземних інвестицій ще за такими ознаками: за сферою інвестування, за формою державних гарантій, за режимом оподаткування.

Приймаючи рішення про вкладення коштів і обираючи країну для реалізації інвестиційного проекту, для інвестора є важливим передбачити пріоритетну сферу для інвестування. Отже, можна запропонувати класифікацію іноземних інвестицій за сферою вкладення: агропромисловий комплекс, легка промисловість, лісопромисловий комплекс, машинобудування, медична промисловість, паливно-енергетичний комплекс, транспортна інфраструктура, зв'язок, хімічна і нафтохімічна промисловість, соціальна інфраструктура.

Держава-реципієнт повинна гарантувати іноземному інвестору захист його прав і інтересів, що декларуються в національних конституціях, законах про іноземні інвестиції і багатьох інших законодавчих і нормативних документах [11]. Отже, доцільним буде виділення класифікації іноземних інвестицій за формами державних гарантій:

– гарантії від зміни законодавства;

– гарантії щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб;

– компенсацію і відшкодування збитків іноземним інвесторам, завданих їм внаслідок дій або бездіяльності державних органів чи їхніх службових осіб;

– гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності;

– гарантії переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій;

– визначення порядку вирішення інвестиційних спорів.

За режимом оподаткування іноземні інвестиції можна класифікувати:

1) з загальним режимом оподаткування;

2) з пільговим режимом оподаткування: податкові канікули, інвестиційні знижки, податковий кредит;

– прискорена амортизація;

– інвестиційні субсидії;

– пільги непрямого оподаткування, зокрема знижені ставки мита.

Незважаючи на перелік розглянутих та запропонованих нами класифікаційних ознак, які наведені у додатку А, він не вичерпує всього різноманіття видів іноземних інвестицій.

1.2. Вплив іноземних інвестицій на економіку країн

Іноземне інвестування здійснює вагомий вплив на приймаючу країну, зачіпаючи її внутрішні ринки, систему господарювання, середовище підприємницької діяльності, інфраструктуру. У табл. 1 структуровано основні дослідження щодо впливу прямих іноземних інвестиції на економічне становище в приймаючій країні.

Таблиця 1.2

Наслідки впливу надходжень прямих іноземних інвестицій для економіки приймаючої країни

Автор	Вплив прямих іноземних інвестицій
Позитивний вплив	
К. Олофсодоттер [12, с. 540]	Позитивний вплив прямих іноземних інвестицій спостерігається завдяки трансферу технологій. Окрім того, такий ефект є сильнішим у тих країнах, де вищий рівень інституційної забезпеченості, що вимірюється захистом прав власності та бюрократичною ефективністю.
Л. де Мело [4, с. 140]	Приплив прямих іноземних інвестицій може стимулювати надходження нових технологій та доступ до більш якісного менеджменту у приймаючій країні.
М. Бенгоа та Б. Санчес-Роблес [1, с. 531]	Пряме іноземне інвестування здійснює вагомий вплив на економічне зростання приймаючої країни, але значущість впливу залежить від умов в країні.
Негативний вплив	
Р. Джімбрін [9]	Для країн Центрально-Східної Європи не бажано повернення до моделі зростання через надмірний приплив капіталу, оскільки волатильність потоків капіталу у цьому регіоні є значною.
О. Онаран [13, с. 70]	У короткостроковому періоді вплив прямих іноземних інвестицій на заробітну плату для країн Центрально-Східної Європи є позитивним, що стимулюється капіталоємними та працеємними галузями обробної промисловості. Однак у середньостроковому періоді вплив змінюється на протилежний.
П. Ніколовова [11, с. 290]	Під час дослідження впливу іноземного інвестування на мережі поставки сировини та товарів проміжного споживання в країнах Центрально-Східної Європи було виявлено, що прямі іноземні інвестиції змінюють ринкову структуру поставок товарів проміжного споживання, зміщуючи акценти з національних виробників на імпортерів.

Також активно вивчається та дискутується тема щодо можливості трансферу знань завдяки прямим іноземним інвестиціям в економіку приймаючої країни. Так, у роботі А. Жірода [39, с. 2218] було встановлено, що зв'язок між розширенням фінансування іноземними філіями місцевих постачальників та кореспондуючим трансфером знань є нелінійним зі спадною віддачею. Зниження віддачі спостерігається після зменшення частки місцевих постачальників у загальній структурі постачальників іноземної філії до 20%. Швидше за все, це може означати інтеграцію філій у глобальні виробничі мережі, ніж їхню участь у місцевих виробничих схемах, які асоціюються із трансфером до приймаючої країни.

Проте в роботі К. Джуд [43, с. 49] для Румунії емпірично підтверджено перенесення зростання продуктивності праці від іноземних філій до вітчизняних підприємств. Серед зарубіжних учених прямі іноземні інвестиції заперечуються як єдине джерело розвитку економіки країн Центрально-Східної Європи.

Р. Джімбрін [42] вважає, що для країн Центрально-Східної Європи не бажане повернення до моделі зростання через надмірний приплив капіталу, оскільки волатильність потоків капіталу у цьому регіоні є значною. Саме тому необхідні реформи, які б знизили ризик фінансової відкритості економіки (розвиток місцевих ринків капіталу).

Незважаючи на наявні теоретичні конструкції, емпірична оцінка впливу притоку прямих іноземних інвестицій на економічне зростання є непереконливою. Так, Р. Бруно і Н. Кампос виявили, що 50% емпіричних досліджень виявляють позитивний вплив прямих іноземних інвестицій на економічне зростання, 11% – негативний, а в 39% досліджень зв'язок між притоком прямих іноземних інвестицій та економічним зростанням відсутній [44, с. 45].

Отже, роль прямих іноземних інвестицій у забезпеченні економічного зростання є неоднозначною. Очікування держави та іноземного інвестора щодо ефекту від іноземного інвестування за своєю природою суперечливі, оскільки держава має на меті підтримання сталого економічного розвитку та задоволення потреб населення. Держава розглядає прямі іноземні інвестиції як елемент для створення конкурентноздатної економіки, забезпечення національних інтересів; як додаткове джерело фінансування за нестачі внутрішніх коштів для економічного розвитку та утрудненому доступі до інших джерел фінансування [4]. Водночас іноземний інвестор очікує швидкий і максимальний дохід на вкладений капітал, не акцентуючи уваги на збереженні екологічної ситуації, зменшенні рівня безробіття, підвищенні технологічного рівня виробництва, що може суперечити політиці держави.

Якщо розглядати іноземне інвестування з точки зору економічної безпеки приймаючої країни, то нерегульованість процесу іноземного інвестування зумовить встановлення контролю іноземних власників над галузями. Якщо галузі, куди залучаються прямі іноземні інвестиції, мають стратегічне значення для держави з точки зору збереження та підтримки національного та економічного суверенітету, то іноземний контроль у цих

видах діяльності формуватиме загрозу для суверенітету держави. Здебільшого країни намагаються обмежити доступ іноземних інвестицій у військово-охоронну діяльність, виробництво зброї, телекомунікацію, банківський сектор.

Пряме іноземне інвестування може формувати загрози для приймаючої країни, що полягають у такому:

– штучне пролонгування життєвого циклу морально застарілих товарів та технологій на ринку, що вирішує проблему затовареності ринку країни-донора та проблему утилізації. Обмін передовими технологіями відбувається переважно між високорозвиненими країнами;

– переміщення екологічно небезпечного виробництва, що дасть змогу знизити рівень забруднення в країнах-донорах і, таким чином, розв'язати проблему екологізації економіки. Натомість це призведе до загострення проблеми в країнах-реципієнтах;

– інвестування з метою встановлення контролю та ліквідації підприємств задля усунення конкурентів. Окрім того, можливим є формування структурного безробіття через конкурентну боротьбу підприємств з іноземним капіталом та підприємств із національним фінансовими ресурсами. Також можлива монополізація ринку;

– встановлення іноземними інвесторами контролю над сировинними ресурсами з метою їх подальшої експлуатації та збереження власної сировинної бази;

– відплив капіталу з країни через репатріацію прибутків до країни-інвестора.

Географічна та галузева структура прямих іноземних інвестицій здійснює вагомий вплив на економіку країни-реципієнта. Переважання офшорних юрисдикцій серед країн – інвесторів економіки свідчить про непрозорість джерел походження капіталу та можливості його швидкого відпливу.

Основоположники теорії мотивації іноземних інвестицій (англ. value investing – інвестування на основі цінності) Б. Грем та Д. Дод методологічно розрізняють інвестиційну та спекулятивну діяльність. Інвестиційна діяльність розглядається як здійснювана з метою безпеки основної величини вкладеного капіталу та отримання доходу [37]. Інвестиційна діяльність, що не відповідає цим вимогам, класифікується як спекулятивна. Також відіграє роль фактор часу, оскільки переважно ефективні інвестиції є довгостроковими, а для спекулятивних характерний коротко- іноді середньостроковий часовий горизонт планування.

У теоретичному аспекті спекулятивні та псевдоефективні інвестиції істотно відрізняються за мотиваційною основою від ефективних інвестицій. Якщо для останніх теоретично мотивацією є чинники, описані теорією еклектичної парадигми (Дж. Даннінга [42] та ін.), олігопольної поведінки, монопольних переваг для прямого іноземного інвестування чи теорія прибутковості для портфельного інвестування, то для спекулятивних і меншою мірою для псевдоефективних інвестицій головним мотиваційним пріоритетом є отримання прибутку в стислому часовому інтервалі кон'юнктурних тенденцій і циклів.

Відтак, спекулятивним будемо вважати інвестування в об'єкти економічної діяльності за допомогою акумулювання вільних грошових коштів економічних агентів у фінансові активи для отримання прибутку, що перевищує середньоринковий за умов високої ризиковості. Прибуток формується на зміні цін на цей актив.

У нашому розумінні «спекулятивні інвестиції» використовуються для операцій на фінансовому, валютному, товарному біржових ринках, а також на ринку цінних паперів. Однак можлива присутність спекулятивного капіталу і в інших секторах економіки: виробничому чи сфері послуг. Проте тоді формування прибутку буде відбуватися не через зміну ціни на цей актив, а завдяки можливості отримання доходу від ділової активності, що перевищує середній в економіці. Звідси і виникають «псевдоефективні

інвестиції». Таким чином, можемо сформулювати відмінності спекулятивного капіталу від псевдоефективних інвестицій (рис.1.2).

Рис. 1.2. Структурно-об’єктні та структурно-функціональні характеристики іноземних інвестицій[39]

Згідно з теоріями структуралізму, залучення прямих іноземних інвестицій здійснюється, коли гранична схильність до споживання менша, ніж гранична схильність до нагромадження капіталу та інвестування в реальну економіку національних економічних агентів і населення країни. Для спекулятивних і ще більшою мірою для псевдоефективних інвестицій передумовою інвестиційної активності є домінування граничної схильності до споживання над схильністю до нагромадження та інвестування [5].

Відтак, псевдоефективні інвестиції виникають із взаємопроникненням (диз’юнкцією множин) спекулятивного капіталу та ефективних інвестицій.

Спільною характерною ознакою є отримання значних обсягів прибутків без великих та тривалих у часі інвестицій. Водночас ефективні вкладення, особливо у високотехнологічні галузі та обробну промисловість, потребують масштабних інвестицій із тривалим періодом окупності.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

2.1. Аналіз динаміки залучення іноземних інвестицій в Україну

В Україні іноземні інвестиції є визначальною передумовою розвитку національної економіки та важливим індикатором умов підприємницької діяльності, саме тому виникає необхідність зосередити увагу на питаннях іноземного інвестування. Частка іноземних інвестицій у структурі ВВП України упродовж останніх років була порівняно незначною та коливалася в межах 3-5%, що підтверджує проблемність залучення фінансових ресурсів з-за кордону в національну економіку.

Після реформ, спрямованих на захист іноземних інвестицій, Україна стала ще привабливішим напрямком для міжнародних інвесторів. У рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business 2020 Україна посідає 64 місце у світі в порівнянні з 71 місцем у 2019 році. (Примітка: після 2020 року Doing Business призупинили публікації рейтингу)

На залучення іноземного капіталу значну роль впливає інвестиційний клімат країни, а саме сукупність певних факторів (соціально-економічних, політичних, організаційно-правових тощо), які є характерними саме для країни реципієнта. Основними факторами, що формують інвестиційний клімат є: розвиненість інфраструктури, макроекономічна збалансованість, політична стабільність, податкова політика, сприятлива законодавча база, бар'єри щодо виходу на ринок, наявність природних ресурсів, стан фінансового ринку, якість та розподіл робочої сили, валютний ризик, якість державного управління, захист інтелектуальної власності [14].

Заха Д., відповідно до нещодавних досліджень Німецької консультативної групи, вважає, що прямі іноземні інвестиції є досить вигідними для України. Підприємства з ПІІ, в яких іноземний інвестор володіє не менш як 10% статутного капіталу, становлять лише 4,6% усіх

українських компаній. На цю незначну кількість підприємств припадає понад 20% працездатного населення України, майже 35% загальної валової доданої вартості – показника обсягу виробництва та 24% загального обсягу капіталу України. Отже, підприємства з ПІІ є достатньо більшими, ніж підприємства із виключно вітчизняними інвестиціями та більш продуктивними. Незважаючи на скорочення обсягу ПІІ протягом останніх років через складні економічні обставини, економічні переваги ПІІ в Україні є достатньо значними [16].

Досвід України в сфері залучення іноземних інвестицій свідчить, що, з огляду на стан економіки та інвестиційного клімату, іноземні інвестори надають перевагу прямому інвестуванню з можливістю активної участі в управлінні новоствореними господарськими суб'єктами [19]. Прямі іноземні інвестиції сприяють зростанню економіки та зайнятості. Крім того, зростання ВВП України в 2021 році досягло найвищого рівня, збільшившись на 30% в порівнянні з 2020 роком, та склало 5459 млрд. дол. США. Для європейських інвесторів близькість до ЄС, низькі витрати на робочу силу та її висока кваліфікація роблять Україну однією із найбільш інвестиційно привабливих країн.

Також існують інші чинники, які сприяють розширенню інвестиційних зв'язків України: великий потенціал та практично необмежений внутрішній ринок; географічне положення на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією; відносно недорога та одночасно кваліфікована робоча сила; науковий потенціал; розвинена інфраструктура (порти, аеропорти, залізниці, склади, системи зв'язку та інженерні мережі) та ін.

В таблиці 2.1. розглянемо прямі іноземні інвестиції, які надходили в Україну та з України з 2012 по 2022 роки.

З таблиці 2.1. ми бачимо в цілому позитивний результат по сальдо, що свідчить про те, що інвестори бачать в Україні потенціал та продовжують вкладати свої кошти. Негативне сальдо можна спостерігати в 2015 році як наслідок військової агресії Російської Федерації, в 2020 році як наслідок

пандемії COVID-19 та в 1 кварталі 2022 року як наслідок повномасштобного вторгнення Російської Федерації в Україну.

Таблиця 2.1.

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2012 по 2022 рр., млн. дол. США [23]

	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
2012	8401	1206	+7195
2013	4499	420	+4079
2014	410	111	+299
2015	-458	-51	-407
2016	3810	16	+3794
2017	3692	8	+3684
2018	4455	-5	+4460
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022 (1 квартал)	-314	106	-420

Проаналізуємо динаміку прямих іноземних інвестицій (рис. 2.1).

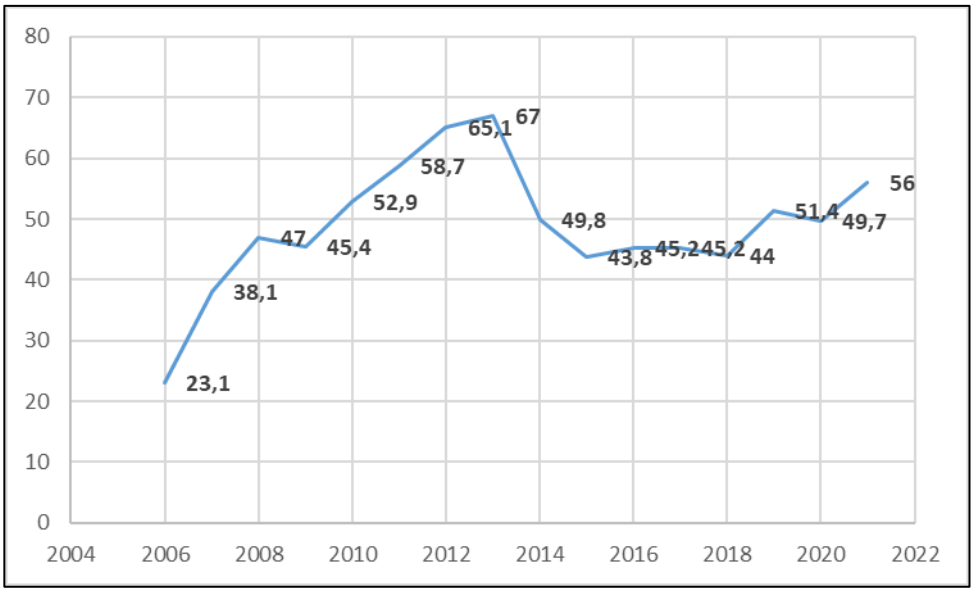

Рис. 2.1. Динаміка іноземних інвестицій в економіці України, млрд. дол. США [22]

Як свідчать наведені дані, динаміка іноземного інвестування характеризується в цілому позитивним трендом. При цьому обсяг прямих інвестицій в 2020 р. порівняно з 2006 р. зріс більш, ніж вдвічі. Однак, можна також чітко прослідкувати, що найбільшу активність іноземні інвестори проявляли до 2013 р., коли спостерігалась відносна політична та

макрое-кономічна стабільність. З початком революції гідності та російської військової агресії ризики для інвестицій різко зросли, що й обумовило виведення капіталу з української економіки лише в 2014–2015 рр. в обсязі 22,3 млрд. дол. США або 34,7 % від їх обсягу станом на кінець 2013 р. Впродовж наступних 5 років обсяг інвестицій дещо зріс (на 13,5 %), однак й досі не досяг «передкризового» рівня.

На рисунку 2.2. проаналізуємо структуру прямих іноземних інвестицій за принципом спрямованості.

Рис. 2.2. Структура прямих іноземних інвестицій за принципом спрямованості [22]

Очевидно, що основна частка іноземних інвестицій в Україну спрямовується в так звані інструменти участі в капіталі, тобто пряме інвестування, що передбачає набуття інвестором ефективного контролю над підприємством-реципієнтом. Разом з тим, слід зауважити, що частка боргових інструментів має чітку тенденцію до зростання. Якщо в 2006 році лише 8 % прямих інвестицій спрямовуватися у боргові інструменти, то в 2020 році – вже 24 % [6]. Це свідчить про більш активну інтеграцію України в світові фінансові ринки та розширення інструментарію інвестування за рахунок залучення більш ліквідних активів, зокрема міжнародних кредитів.

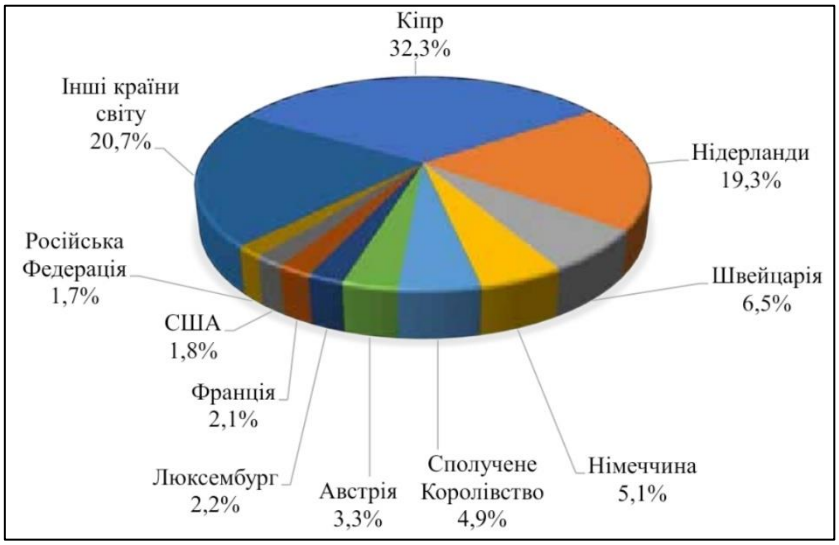
Структура іноземних інвестицій за країнами світу подана на рисунку 2.3. Наведені дані свідчать, що на десять найбільших країн-інвесторів

припадає сумарно 79,3 % загального обсягу вкладень. При цьому абсолютним лідером за сумою інвестицій є Кіпр, на частку якого припадає 32,3 % загаль-ного обсягу іноземних інвестицій [34]. Основними галузями-реципієнтами кіпрських інвестицій є переробна промисловість, оптова та роздрібна торгівля, операції з нерухомим майном.

Другими за часткою іноземних інвестицій є Нідерланди (19,3 %), які здебільшого спрямовують вкладення у добувну та переробна промисловість, оптову та роздрібну торгівлю, інформацію та телекомунікації.

Частка інвестицій зі Швейцарії становить 6,5 %. Вони зосереджені у добувній та переробній промисловості, оптовій та роздрібній торгівлі.

Інвестори з Німеччини переважно зацікавлені у вкладеннях у переробну промисловість, оптову та роздрібну торгівлю. Пріоритетними сферами для британських інвестиції є переробна промисловість, фінансова та страхова діяльність, вкладення австрійських інвесторів в основному спрямовуються у фінансову та страхову діяльність, переробну

промисловість.

Рис. 2.3. Топ-10 найбільших країн-донорів іноземних інвестицій в Україні станом на 2021 рік [21]

Які закономірності спостерігаються в розподілі іноземних інвестицій за регіонами України ілюструє рис. 2.4.

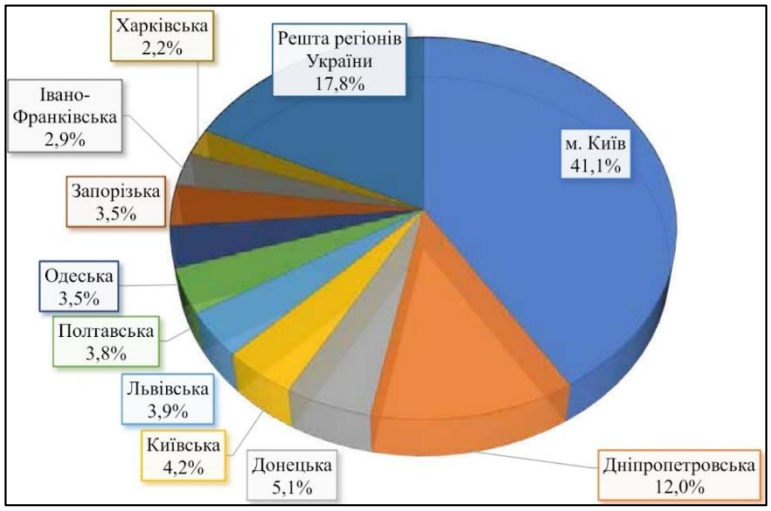

Рис. 2.4. Регіональна структура прямих іноземних інвестицій в Україні станом на 2021 рік [21]

Згідно наведених даних, лише 10 регіонів України отримали понад 1 млрд. дол. США іноземних інвестицій та мають частку в їх структурі понад 2 %. На їх сумарну частку припадає 82,2 % від загального обсягу вкладень. При цьому абсолютним лідером по залученню іноземних інвестицій є м. Київ, на яке припадає 21,3 млрд. дол. США або 41,1 % від загальної суми. Це пов'язано, насамперед, з тим, що столиця України крім того, що є адміністративним центром, ще й виступає найпотужнішим фінансовим та бізнесовим осередком, потужним транспортним вузлом, центром торгівлі, посередництва, промисловим регіоном. Дніпропетровська область, яка є другою за часткою іноземних інвестицій (12 %) здебільшого залучає їх у добувну та переробну промисловість, торгівлю та операції з нерухомими майном.

За обсягами залучення іноземних інвестицій у регіони України за період 2010-2021 рр. лідирують: Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Львівська, Одеська та Полтавська області.

Загалом інвестиційне середовище на макрорівні у різних регіонах України характеризувалося схожими несприятливими умовами [35]:

– нестабільність законодавства щодо регулювання діяльності підприємств з іноземними інвестиціями;

– відсутність досвіду роботи органів державної влади в умовах ринкової конкуренції, що проявлялась у вигляді недалекоглядної та неефективної політики державного регулювання інвестиційної діяльності (процедура приватизації ускладнена великою кількістю документів);

– застарілість та недосконалість механізму залучення закордонних інвесторів до процесу приватизації (обмежена форма участі іноземних інвесторів);

– відсутність ефективної системи оподаткування та непродумана амортизаційна політика;

– нераціональна діяльність банківської системи. У переважній більшості розвинутих країнах світу в період економічних спадів комерційні банки під впливом центрального банку виділяють приблизно 35% своїх коштів у пріоритетні галузі, здебільшого з невеликим оборотним періодом та швидкою окупністю (для прикладу, виробництво продуктів харчування, житлове будівництво), чого не можна сказати про українські банки, які зайняли пасивну та інертну позицію, лімітуючи ризики і можливі прибутки;

– відсутність державного інституту інвестиційної діяльності, який би здійснював комплексний аналіз пріоритетних інвестиційних напрямків з їх техніко-економічним обґрунтуванням та контроль за наданням пільг інвесторам, особливо при здійсненні ними інвестицій в сучасні технології тощо;

– досить високий рівень корупції, оскільки процес приватизації відбувався з відвертим порушенням чинного законодавства (майже у 60% усіх випадків);

– нерозвинена ринкова й технічна інфраструктура, насамперед чинна система бухгалтерського обліку в Україні не відповідала критеріям та стандартам іноземних інвесторів;

– низький рівень реальної заробітної плати, внаслідок чого відтворення робочої сили не здійснюється на якісно належному рівні [7].

Лише вирішення цих проблем зможе покращити не тільки інвестиційний клімат окремих регіонів, але й всієї країни.

Регіональна структура інвестицій тісно пов'язана з їх галузевою структурою. З метою встановлення привабливих для іноземних інвесторів видів економічної діяльності в економіці України, до яких надходить найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, проаналізовано структуру їхнього надходження станом на початок 2011, 2017 і 2021 років (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

Структура прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності [22]

Види економічної діяльності	Структура іноземних інвестицій, %		
	2011 рік	2017 рік	2021 рік
Промисловість	42,2	30,8	42,3
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт атортранспортних засобів і мотоциклів	11,1	15,9	15,8
Фінансова та страхова діяльність	23	13,5	9,1
Операції з нерухомим майном	6	11,7	8,5
Інформація та телекомунікації	4	6,5	4,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,9	7	3,5
Будівництво	2,7	3,2	2
Сільське, лісове та рибне господарство	1,7	1,6	1,9
Інші види економічної діяльності	6,5	9,8	12,3
Усього	100	100	100

Аналіз даних таблиці 2.2. свідчить, що в структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності з 2011 по 2021р. відбулися певні зміни. Найбільш пріоритетною сферою для іноземних інвесторів залишається промисловість (переробна промисловість, металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, машинобудування, відновлювальна енергетика), хоча частка інвестицій станом на 2021 рік майже не змінилася в порівнянні з 2011 роком. Можна спостерігати збільшення частки іноземних інвестицій від загального обсягу іноземних інвестицій країни в операції з нерухомим майном (на 2,5%), в

оптову та роздрібну торгівлю (на 4,7%), в професійну, наукову та технічну діяльність (на 0,6%) і в сферу інформації та телекомунікації (на 0,6%).

Слід відмітити, що за 10 років суттєво зменшувалась частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність (на 13,9%). За ці роки вона скоротилась з 23,0% у 2011 році до 9,1 % станом на 2021 рік. Також, треба відмітити, у таку сферу, як сільське господарство, де Україна пропонує важливі інвестиційні проекти, було вкладено тільки 1,9 % іноземних інвестицій.

На рис. 2.5. розглнемо більше детально структуру іноземних прямих інвестицій за видами економічної діяльності станом на 2021 рік.

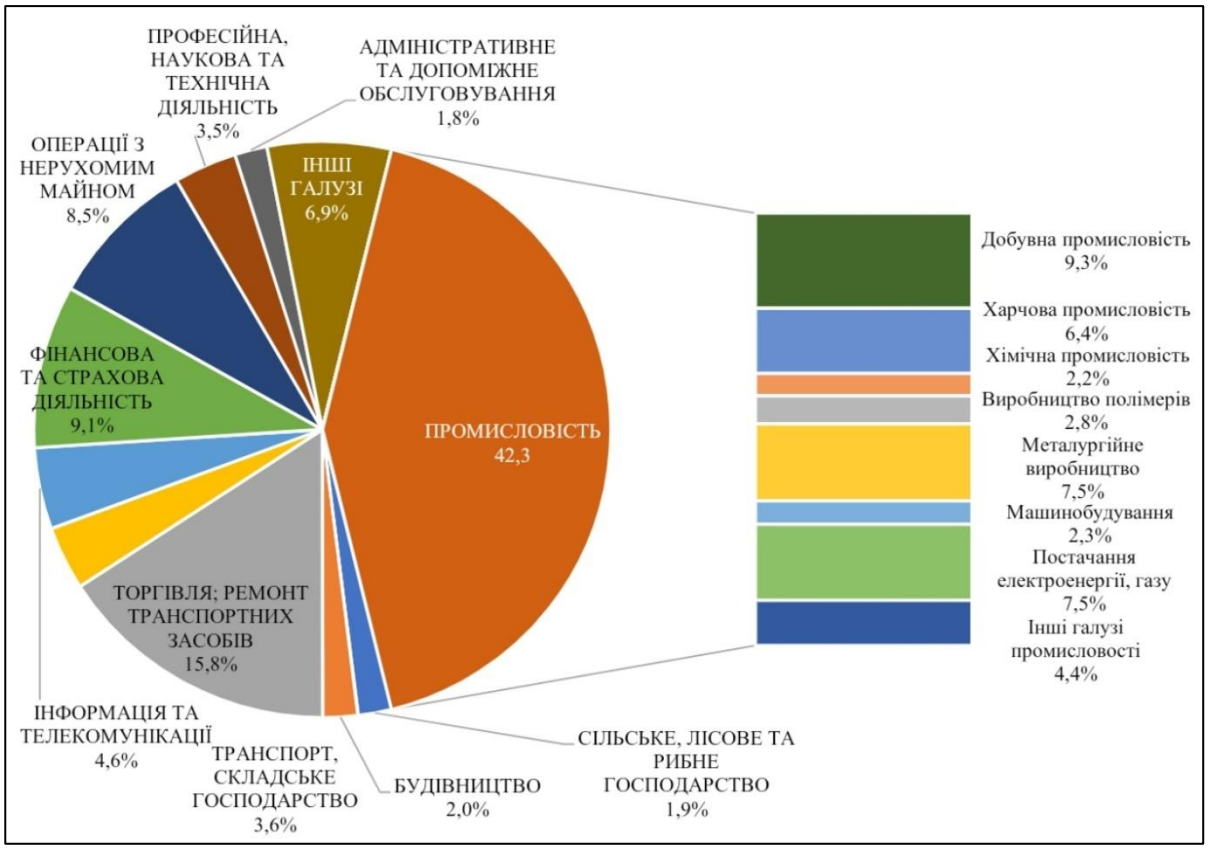

Рис. 2.5. Галузева структура прямих іноземних інвестицій в Україні станом на 2021 [23]

Як свідчать дані рис. 2.5, найбільш привабливими для іноземних інвесторів сферами економіки з відповідними частками у загальній структурі вкладень є промисловість (42,3 %), торгівля (15,8 %), фінансова та страхова діяльність (9,1 %), операції з нерухомими майном (8,5 %). В свою чергу, найбільші обсяги іноземних інвестицій спрямовано

у такі галузі промисловості: добувна – 9,3 %, металургія – 9,5 %, постачання електроенергії, та газу – 7,5 %, харчова промисловість – 6,4 %.

Основними причинами такого стану іноземного інвестування в Україні, на нашу думку, є наступні [27]:

– непрогнозованість політичної ситуації в країні;

– військові загрози, насамперед, пов'язані з анексією територій та сепаратиськими настроями;

– незавершеність судової реформи та ризики пов'язані з реалізацією економічних прав і свобод, захистом прав власності;

– недорозвинутість фондового ринку, який так і не став, на відміну від розвинутих країн світу, платформою для реалізації основної частки відносин у сфері інвестицій;

– економічні ризики пов'язані зі слабкою прогнозованість кон'юнктури товарних та сировинних ринків, значними ціновими коливаннями;

– недосконаліть відносин власності та акціонування, використання інструментів прямого інвестування та фондового ринку здебільшого для посилення економічного впливу замість розвитку конкуренції, прозорого ціноутворення на інвестиційному ринку, котирування фінансових активів тощо;

– ризики, пов'язані зі світовими тенденціями в економіці, зокрема й пандеміями тощо [36].

Разом з тим, за даними UNCTAD, світовий потік прямих іноземних інвестицій в 2020 році знизився на 35 % з приблизно 1,5 трлн. до 1 трлн. дол. США. Це, насамперед, пов'язано з наслідками локдаунів, запроваджених у відповідь на пандемію COVID-19. При цьому найбільшого падіння зазнали обсяги інвестицій в розвинуті країни світу (-58 %), де реалізовуються найбільш вартісні та масштабні інвестиційні проекти. В свою чергу, країни, що розвиваються втратили лише 8 % від обсягів прямих іноземних інвестицій. Саме на цю групу країн у 2020 році припало 2/3 загального

світового потоку прямих іноземних інвестицій [16]. В 2021 році показники трохи покращилися, але все одно світ ще не зміг оговтатися від наслідків епідемії COVID-19 як сталося повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну на початку 2022 року.

2.2. Оцінка інвестиційного клімату України

На сучасному етапі розвитку економіки України одним із пріоритетних завдань є створення сприятливих умов для інвесторів та надання їм особливих конкурентних переваг у порівнянні із іншими країнами світу. Так, як Україна не в змозі в повній мірі задовольнити інвестиційні потреби держави лише за рахунок внутрішніх інвестиційних ресурсів, для пошуку та залучення потенційних інвесторів необхідно вжити заходів щодо покращення основних чинників, що вливають на обсяг залучення інвестицій.

Для здійснення інвестиційної діяльності в ту чи іншу країну, інвестор повинен оцінити інвестиційне середовище країни-реципієнта. Якщо інвестиційний клімат країни сприятливий, то інвестор має мінімальний ризик втратити дохід та капітал [46]. Тому він акцентує свою увагу на ряду факторів, які характеризують інвестиційний клімат держави. До них відносяться: організаційно-правовий фактор; політичний фактор; економічний фактор; характеристика потенціалу країни; фінансовий фактор; соціально-культурний фактор; міжнародні відносини; розвиток ринкової економіки; загальні умови господарювання. Ці фактори більш детально розгорнуті та розглянуті в додатку Б.

Зробимо оцінку інвестиційного клімату України за допомогою оцінки основних факторів, що впливають на формування інвестиційного клімату.

Оцінка відбувається у двох площинах – фактори, що не мають залежності від державної політики та фактори, що від неї залежать.

Проаналізуємо зовнішньополітичний стан. Політична обстановка після виборів Президента України та Верховної Ради, створення правлячої коаліції

у Верховній Раді та формування дієздатного Уряду ще у 2014 році значно покращили політичну оцінку України ззовні, але на політичну ситуацію України здійснюють негативний вплив анексія Криму Росією, агресія РФ на Сході України в 2014 році та повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року.

Інвестор, маючи намір інвестувати в країну, здійснює аналіз та оцінку її макроекономічних показників. Тому для оцінки інвестиційного клімату України проаналізуємо основні макроекономічні показники за останні роки [8].

Кожен інвестор, який хоче вкласти кошти в економіку певної країни, повинен проаналізувати та оцінити макроекономічні показники. Отже, для оцінки інвестиційного клімату України проведемо аналіз макроекономічних показників за 2017-2021 роки (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Динаміка основних макроекономічних показників України за 2017-2021 роки [22]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
ВВП (номінальний), млн. грн	2982920	35558706	3974564	4194102	5459574
ВВП на душу населення, грн	70224,3	84192	94589,8	100433	131907
Валовий зовнішній борг, млн дол. США	116578	114710	121739	125690	129711
Експорт, млн грн	1430230	1608890	1636416	1637399	2224704
Імпорт, млн грн	1618749	1914893	1947599	1681526	2286067

З таблиці 2.3. бачимо, що валовий внутрішній продукт з кожним роком збільшується. Порівняно з 2017 роком ВВП у 2021 зріс на 2476654 млн. грн. Це є важливим показником для інвесторів. Номінального ВВП у 2021 році порівняно з 2020 виріс на 30%, а в порівнянні з 2017 на 83%. Такий результат за 5 років означає, що добробут країни зростає.

Більш точним показником оцінки економічного розвитку та економіки країни вважається ВВП на душу населення. У 2017 році ВВП на одну особу населення становить 70224,3 гривні. У 2021 році ВВП на одну особу

населення складає 131907 грн [26]. Це свідчить про підвищення заробітних плат населення, що в свою чергу, збільшує податкові надходження до бюджету. Тобто, матеріальний добробут населення зростає.

Експорт країни має тенденцію до збільшення, а імпорт має спад зростання лише в 2020 році. До зниження потоків імпорту в 2020 році призвела пандемія COVID-19. Сальдо зовнішньоторгівельного балансу негативне, але ми можемо спостерігати тенденцію до підвищення значення сальдо.

Сума зовнішнього боргу також постійно зростає. Найбільшого значення зовнішній борг досягає у 2021 році ─ це 129711 млн. дол. США. Станом на 2017 рік зовнішній борг складає 116578 млн. дол. США. Якщо з наступними роками він буде збільшуватися, то скоротиться платоспроможність країни і зросте загроза дефолту. Це негативно вплине на інвестиційну привабливість країни.

Третім фактором розглянемо правове середовище. В Україні державне законодавство зробило однакові умови діяльності для іноземних та вітчизняних інвесторів. Воно дає необхідні гарантії діяльності для інвесторів, а саме, застосовує національний режим інвестиційної діяльності. Інвестиції в Україні не підлягають вилученню з приватної власності осіб у власність держави [18].

Якщо іноземний інвестор припиняє свою діяльність, то держава гарантовано поверне йому його інвестиції в натуральній формі або ж у валюті, в якій він інвестує, без сплати мита і у вигляді доходу від інвестицій у грошовій або товарній формі [9]. Також держава здійснює негайний переказ за кордон прибутків та інших коштів в іноземній валюті, тільки якщо вони були одержані на законних підставах шляхом здійснення інвестиційної діяльності.

Податкова політика держави має вплив на інвестиційну діяльність. Існує два чинники якості податкової системи ─ це рівень ставок податків та складність адміністрування. В Україні складність адміністрування є високою.

Податкова система України вважається найбільш трудомісткою у світі, – за даними дослідження Світового банку та аудиторської компанії Price Water House Coopers. Податкове навантаження загалом вимірюється як співвідношення надходжень до зведеного бюджету з урахування пенсійного та інших соціальних фондів – з одного боку, та ВВП – з другого.

За даними Державного комітету статистики України в 2021 році був найбільший приплив прямих іноземних інвестицій. ПІІ в 2021 році надійшли в розмірі 6687 млн. дол. США. За розглянуті нами роки (2012-2021) був перевищуваний цей результат лише в 2012 році та складав 8401 млн. дол. США.

Завдяки прямим іноземним інвестиціям відбувається позитивний вплив на економічний розвиток країни. А саме, відбувається ефективне використання ресурсів, що підвищує продуктивність факторів виробництва. Вони впливають на матеріальне виробництво, його розвиток, а також сферу надання послуг.

Окрім прямих інвестицій, розглянемо також динаміку капітальних інвестицій на рис. 2.6. Державна служба статистики України не має інформації стосовно 2021 року, саме тому ми проаналізуємо з 2016 рік по 2020 рік. Обсяги капітальних інвестицій досягли максимального рівня у 2019 році.

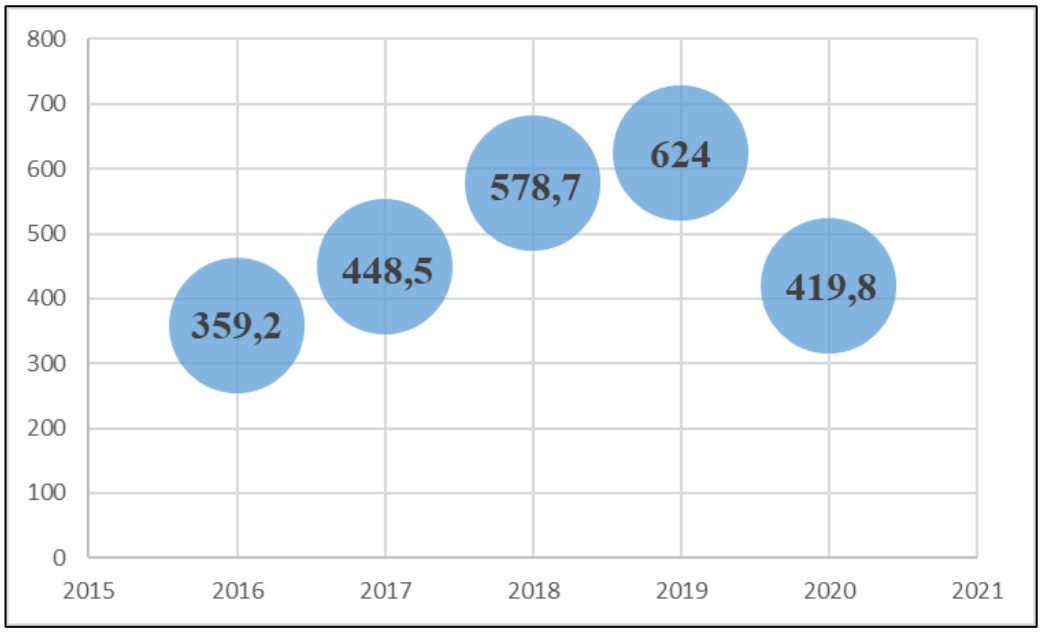

Рис. 2.6. Приплив капітальних інвестицій в Україну за період 2016-2020рр [22]

Як ми бачимо з рис.2.6. з 2016 року приплив капітальних інвестицій збільшився на 25%, з 2017 року збільшення досягло 29%. Позитивна тенденція була порушена в 2020 році, падіння відбулося на 33%. Причиною цьому слугувала пандемія COVID-19.

В таблиці 2.4. розглянемо капітальні інвестиції за джерелом фінансування протягом 2016-2020 років.

Таблиця 2.4.

Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування [22]

Вид джерела фінансування	2016	2017	2018	2019	2020
Власні кошти підприємств та організацій	248,8	310,1	409,6	408,3	279,3
Кошти місцевих бюджетів	26,8	41,6	50,4	56,5	43,6
Кошти державного бюджету	9,3	15,3	22,8	30,8	36,5
Кредити банків та інших установ	27,1	29,6	44,8	67,2	27,9
Кошти населення на будівництво житла	29,9	32,8	34,6	32,4	20,6
Інші джерела фінансування	7,5	12,9	14,7	24,1	10,2
Кошти іноземних інвесторів	9,8	6,2	1,8	4,7	1,7

У 2016 році обсяг капітальних інвестицій склав 359,2 млрд грн. Більшість із них – це були кошти підприємств і організацій (248,8 млрд). Іноземні інвестори вклали 9,8 млрд грн. Найпопулярнішими галузями для

вкладення були промисловість – 117,8 млрд грн. У сільське і лісове господарство вклали 50,5 млрд, у будівництво – 44,4 млрд [50].

У 2017 році обсяг капітальних інвестицій зріс на 25% – до 448,5 млрд грн. Зросли надходження від усіх джерел, крім коштів іноземних інвесторів – вони вклали 6,2 млрд грн (-37%). Капітальні інвестиції у промисловість склали 143,3 млрд грн (+22%), в мистецтво, спорт і розваги – 1,6 млрд (+70%), в освіту – 3,5 млрд (+55%).

Ще на 29% зріс обсяг капітальних інвестицій в 2018 році – до 578,7 млрд грн. При цьому іноземні інвестори знову вклали менше – 1,8 млрд грн (-71%). До 3,7 млрд грн зросли інвестиції в мистецтво, спорт і розваги (+122%), в інформацію і комунікацію – до 29,9 млрд грн (+62%), у гуртову та роздрібну торгівлю – до 51,8 млрд (+54%).

У 2019 обсяг капітальних інвестицій в Україну зріс, але тільки на 8% – до 624 млрд грн. Скоротилися вливання від підприємств і організацій, від населення на будівництво житла. При цьому на 159% – до 4,7 млрд грн, зросли іноземні інвестиції. Скоротилися вкладення в сільське господарство, торгівлю, транспорт, інформацію і комунікацію.

За 2020 рік капітальні інвестиції в економіку склали 419,8 млрд грн (-33%). Свої вливання скоротили всі джерела інвестицій, крім держбюджету. Зокрема, на 63% – до 1,7 млрд грн – скоротилися надходження від іноземних інвесторів.

Інвестиції в промисловість скоротилися на 40%, в будівництво – на 39%, в сільське і лісове господарство – на 38%, в торгівлю – на 31%, в транспорт – на 40%, в операції з нерухомістю – на 39%, в мистецтво, спорт і розваги – на 71%, в освіту – на 36%, в охорону здоров'я – на 37%.

Отже, ми бачимо дуже низький відсоток іноземних капітальних інвестицій [38]. Це свідчить про недопрацьованість інвестиційного іміджу країни.

При оцінці інвестиційного іміджу країни чи регіону потенційні інвестори опираються на інвестиційні рейтинги, які відіграють ключову роль

в процесі прийняття рішення, так як дають змогу кількісно та якісно оцінити можливі політичні, комерційні, інвестиційні та репутаційні ризики, ступінь надійності здійснення інвестицій, період самоокупності тощо [33].

В сучасному світі існує достатня кількість міжнародних організацій, в тому числі фінансових і рейтингових та інформаційних агентств, які здійснюють складання міжнародних інвестиційних рейтингів, серед яких найбільш впливові відображені на рис. 2.7.

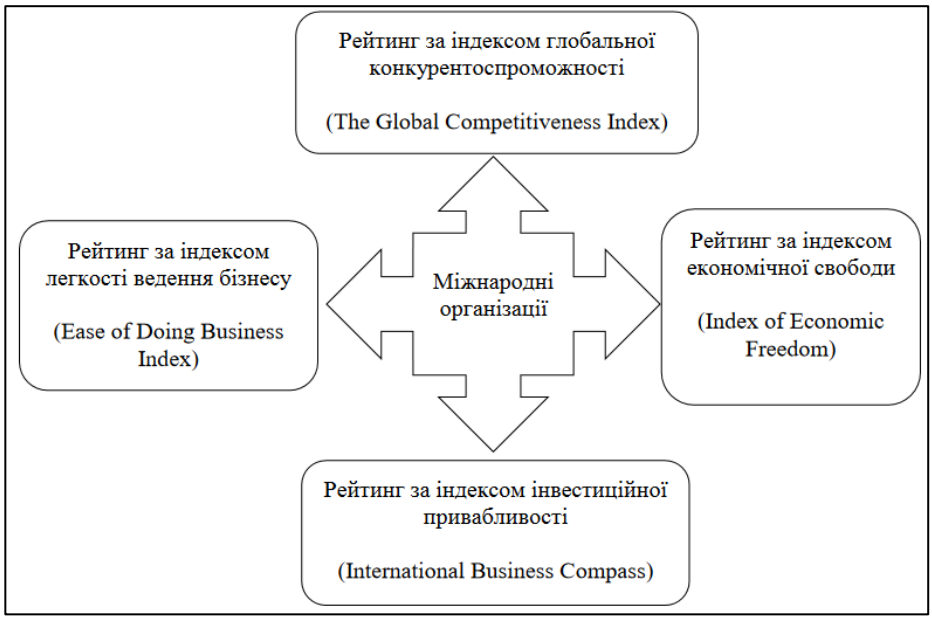

Рис. 2.7. Основні міжнародні організації, які здійснюють складання міжнародних інвестиційних рейтингів

Одним із найбільш впливових міжнародних інвестиційних рейтингів є рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) [44]. Зазначений рейтинг розраховується Всесвітнім економічним форумом і складається з комбінації загальнодоступних статистичних даних і результатів глобального опитування керівників компаній, дослідницьких інститутів і організацій у країнах, що аналізуються у рейтингу.

Індекс глобальної конкурентоспроможності складений із 113 змінних оказників, які детально характеризують конкурентоспроможність країн світу в залежності від рівнях економічного розвитку [45]. Показники об’єднані в 12

контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність:

– якість інститутів;

– макроекономічна стабільність;

– інфраструктуру;

– здоров'я і освіта;

– професійна підготовка;

– ефективність ринку товарів і послуг;

– ефективність ринку праці;

– розвиненість фінансового ринку;

– рівень технологічного розвитку;

– розмір внутрішнього ринку;

– конкурентоспроможність компаній;

– інноваційний потенціал [79].

Ще однин вагомий рейтинг – рейтинг за індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom), який розраховується американським фондом «The Heritage Foundation» та газетою «The Wall Street Journal». Рейтинг за індексом легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index), який розраховується Світовим банком, визначає методику оцінки якості правил, що регулюють та визначають умови діяльності підприємств у тій чи іншій країні впродовж повного життєвого циклу – від реєстрації до моменту ліквідації компанії.

При цьому, рейтинг за індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass) є найбільш показовим серед міжнародних інвестиційних рейтингів. Зазначений рейтинг складає Гамбургський інститут світової економіки спільно з німецькою аудиторською компанією «BDO». Індекс інвестиційної привабливості розраховується для 174 країн на основі 20 показників [48].

За результатами проведеного аналізу по зазначеним вище рейтингам позиції України узагальнені в табл. 2.5.

Як видно із наведеної табл. 2.5. позиції України у міжнародних рейтингах є достатньо низькими, але Україна показує позитивну динаміку. Низькі позиції України у міжнародних рейтингах прямо пов'язані із обсягом залучених (вкладених) інвестицій.

Таблиця 2.5.

Позиції України у міжнародних рейтингах протягом 2015-2021 рр

Рік	Рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). Розраховується для 137 країн світу	Рейтинг за індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom) Розраховується для 178 країн світу [41]	Рейтинг за індексом легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index) Розраховується для 190 країн світу	Рейтинг за індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass) Розраховується для 174 країн світу
2015	76	162	96	89
2016	79	162	83	130
2017	85	166	80	134
2018	83	150	76	131
2019	85	147	71	*
2020	55	134	64	*
2021	54	130	*	*

За дослідженнями «Індексу інвестиційної привабливості», які, починаючи з 2008 року, проводить Європейська Бізнес Асоціація (ЄБА) кожні 6 місяців, станом на 2022 рік 53% опитаних бізнесменів вважає інвестиційний клімат вкрай несприятливим, 34% скоріше несприятливим, 9% нейтральним та 4% сприятливим [40].

З 5 можливих балів Україна отримувала найменшу кількість балів в 2013 році – 1,8. Причиною цього став Євромайдан. Кожного раку стан інвестиційної привабливості підвищувався, але в 2020 році знов був невтішний результат – 2,4. Стан інвестиційної привабливості в 2020 році погіршився у майже всіх країн світу через пандемію COVID-19 та повномасштабна війна в Україні в 2022 році зафіксувала індекс на рівні 2,17 [47]. За всю історію вимірювання Індекс жодного разу не сягнув позитивної зони – вище 4 балів. У поточній хвилі опитування взяли участь 102 директори найбільших міжнародних та українських компаній [32].

З отриманих результатів ми бачимо, що стан інвестклімату опинився відкинутим до 2012-2013 років, ще до початку будь-яких воєнних дій. І це доволі непоганий результат, зважаючи, що в країні триває повномасштабна війна [43]. Це свідчить і про стійкість українського бізнесу, і про мужність наших людей, а також про те, що реформи та позитивні зміни останніх восьми років дали нам певний запас міцності.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1. Прогнозування іноземного інвестування в Україну

Війна в Україні з РФ все ще продовжується. Ми вже розглянули сучасний стан іноземного інвестування, але далі розберемо, що буде далі з інвестиціями в Україні. Для прогнозування іноземного інвестування розглянемо прогноз основних макроекономічних показників. Відомо, що інвестиційно привабливa країна – це країна з стабільною політичною ситуацією та позитивним економічним розвитком.

Наприкінці 2021 року був опублікований прогноз економічного та соціального розвитку України на 2022 — 2024 роки, який був створений на основі аналізу результатів розвитку економіки у 2020 році та впливу на неї пандемії COVID-19 у 2020 — 2021 роках. Крім того, документ бере до уваги Державну програму стимулювання економіки для подолання негативних наслідків коронавірусу, Національну економічну стратегію на період до 2030 року і ще чимало інших програмних та прогнозних документів та обмежень, які накладатимуть зовнішні та внутрішні умови функціонування економіки.

Загалом, прогноз розроблений за базовим сценарієм на 2022 — 2024 роки, до якого закладено подальше поступове прискорення економічного зростання, що його вже очікує держава за підсумком 2021 року.

Також Прогноз містить оцінку альтернативного сценарію розвитку для України. У ньому взято до уваги більш песимістичний розвиток подій із

поширенням та мутацією вірусу, що ускладнюватиме постпандемічне відновлення економіки.

Отже, на рисунку 3.1. можна побачити що за базовим сценарієм прогнозується. Станом на кінець 2021 року цей прогноз був досить реальний, але війна, яка розпочалася в лютому 2022 року, змінила весь подальший сценарій.

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік
	(прогноз)		
Валовий внутрішній продукт:			
номінальний, млрд. гривень	5 368,7	5 993,9	6 651
відсотків до попереднього року	103,8	104,7	105
Індекс споживчих цін:			
грудень до грудня попереднього року, відсотків	106,2	105,3	105
Рівень безробіття населення у віці 15—70 років за методологією Міжнародної організації праці, відсотків до робочої сили відповідного віку	8,5	8	7,8
Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн. доларів США	-8 595	-10 623	-12 096

Рис. 3.1. Прогноз основних показників на 2022-2024 роки

Джерело: складено за даними Кабінету Міністрів України

Наслідки повномасштабного нападу Росії завдають значних втрат економіці України та створюють суттєвий проінфляційний тиск.

До кінця 2022 року інфляція прискорюватиметься та сягне 31% з огляду на збереження впливу більшості шоків пропозиції. Йдеться, зокрема, про наслідки воєнних дій та високу вартість енергоносіїв.

У наступному році очікується сповільнення інфляції завдяки поліпшенню інфляційних очікувань, налагодженню логістики та поступовому зростанню врожаїв. Додатковий дезінфляційний вплив матиме зниження світової інфляції та жорстка монетарна політика НБУ.

Натомість стримуватиме сповільнення інфляції висока вартість енергоносіїв і потреба в поетапному приведенні енергетичних тарифів для населення до ринкових рівнів. Як наслідок, споживча інфляція у 2023 році

знизиться до близько 20% і лише наприкінці 2024 року сповільниться до однознакових рівнів.

Вторгнення росії в Україну призвело до різкого зниження економічної активності та втрат потенціалу економіки. З квітня економічна активність пожвавлювалася насамперед завдяки звільненню північних областей та зменшенню кількості регіонів з активними бойовими діями, але економіка працює на значно нижчому рівні потужності порівняно з довоєнним. Як наслідок, у 2022 році реальний ВВП скоротиться на третину.

У наступному році за умови зниження безпекових ризиків очікується повернення економіки до зростання через пожвавлення споживчого попиту, налагодження технологічних та логістичних процесів, відновлення інвестиційної діяльності, зокрема завдяки перспективам євроінтеграції. Водночас значні втрати виробничого та людського потенціалу стримуватимуть відновлення економіки. У 2023-2024 роках ВВП зростатиме темпами близько 5-6% на рік.

Активність на ринку праці поступово відновлюється після зупинення на початку війни. Водночас пропозиція робочої сили значно перевищує попит на неї, що зумовлює високий рівень безробіття та зниження зарплат.

Глибокий спад економіки зумовив стрімке зростання рівня безробіття (до близько 35% у II кварталі 2022 року). Надалі безробіття поступово знижуватиметься, проте залишатиметься вищим за свій природній рівень через довгострокові наслідки війни [25].

Надалі з відновленням економіки та пожвавленням попиту на робочу силу номінальні зарплати швидко зростатимуть і перевищать довоєнний рівень вже у 2023 році. Утім, з урахуванням інфляційних процесів реальні зарплати наприкінці 2024 року все ще будуть нижчими за довоєнний рівень.

У прогноз НБУ закладене припущення про повноцінне відновлення роботи чорноморських портів України з початку 2023 року. Загалом очікується, що у 2023-2024 роках безпекові ризики суттєво знизяться, але

залишатимуться актуальними, що обумовлюватиме низьку схильність до інвестицій з боку внутрішніх та зовнішніх приватних інвесторів.

Крім того, очікується продовження активної міжнародної фінансової підтримки України для фінансування потреб бюджету та закриття розривів платіжного балансу, зокрема успішна реалізація нової програми з МВФ протягом 2023-2024 років.

Водночас аналог "плану Маршалла" для України не врахований у поточному базовому сценарії, оскільки його параметри та строки реалізації поки не визначені. Погодження та реалізація цього проєкту в найближчій перспективі дасть значний поштовх економічному відновленню та пришвидшенню зростання ВВП до двознакового рівня.

Повномасштабна війна стала основним чинником, що визначає стан та перспективи розвитку української економіки. Отже, одним із найбільших ризиків для макропрогнозу НБУ є триваліший термін війни. Зважаючи на важливість цього ризику, центробанк опублікував альтернативний сценарій макроекономічного прогнозу. Так, у разі тривалого збереження високих безпекових ризиків економічна активність у 2023 році залишатиметься пригніченою – ВВП зросте лише на 2%, а повноцінне відновлення розпочнеться не раніше 2024 року. Основним стримуючим чинником залишатиметься обмежений доступ до чорноморських портів і пов’язані із цим негативні ефекти для сільського господарства.

Отже, поток іноземних інвестицій не збільшиться, поки не буде стабільної політичної ситуації. Ми очікуємо на значний приплив іноземних інвестицій після закінчення бойових дій разом з підвищенням рівня ВВП та зниження інфляції. Основною умовою для початку активного інвестування є припинення бойових дій на території України. А вже наступною – стимулювання певних галузей та продуманий інвестиційний план. Вже низка країн націлили для себе області України для подальшого інвестування. В наступному пункті розглянемо пріоритетні напрямки.

3.2. Покращення інвестиційної привабливості України в післявоєнний період

Для покращення інвестиційної привабливості потрібно зробити певну кількість конкретних заходів. Серед них:

- розвинення інфраструктури держави, виробничих фондів та інноваційних технологій;
- створення нових проектів для зацікавлення іноземних інвесторів;
- підтримка розвитку малого бізнесу;
- продовження боротьби з корупцією;
- покращення правової, інформаційної бази та судової системи.

Окрім конкретних заходів, потрібно також обрати пріоритетні сфери для залучення інвестицій. Безумовно, що єдиним пріоритетним напрямом станом на 2022 рік для України є військова сфера, щоб якомога швидше закінчити війну. Але ми розглянемо інші сфери для того, щоб мати план дій для всієї вільної України [28].

Паливно-енергетична промисловість гостро потребує масштабних іноземних інвестицій.

Залучення іноземних інвестицій у цю галузь дуже корисно для вирішення багатьох важливих завдань:

- посилити експлуатацію та переробку енергетичних ресурсів, використовуючи наявні потужності, особливо в тих районах, де можна швидко отримати хорошу віддачу від інвестицій, наприклад, інвестуючи в низку заходів щодо введення в експлуатацію великої кількості нині не діючих вугільних видобувних підприємств Донецьк, Придніпровський та Львівсько-Волинський басейни для покриття витрат на продаж виручки від додаткового видобутку вугілля;
- різке зниження питомих витрат палива та енергії в національному господарстві через перехід на енергоефективні технології;

- комплексна модернізація існуючих виробничих фондів та нових процесів на основі сучасного обладнання та передових технологій, що забезпечує стійке зростання ефективності та безпеки виробництва, а також кардинальне покращення умов праці;

- зменшити негативний вплив металургійного та нафтохімічного комплексів на навколишнє середовище за рахунок використання екологічно чистих технологічних процесів у виробництві, транспортуванні та споживанні енергоресурсів.

Участь іноземного капіталу може значно підвищити швидкість трансформації військового виробництва. Тут є чудова можливість. Це насамперед розвиток конвертованих підприємств з виробництва товарів народного споживання, агропромислових комплексів та легкої промислової техніки та обладнання, міського транспорту, літаків цивільної авіації, нафтогазового обладнання, медичного та екологічного обладнання. Співпраця з іноземними компаніями для цивільних цілей, таких як виробництво військової електроніки, радіотехніки, комунікаційного обладнання та систем.

Пріоритетними напрямками іноземних інвестицій в Україну є:

- західний регіон (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська, Волинська області), використовуючи місцеві природні ресурси – сірку, калій і сіль, вугілля, нафту та природний газ, а також розбудову мережу, може ефективно створювати оздоровчі комплекси.

- у Донецько-Придніпровському регіоні (Донецька, Луганська, Запорізька, Дніпропетровська області) необхідно будувати на трансформації гірничодобувної, металургійної, хімічної промисловості та технологічних перетворень; енергійно сприяти розвитку низько енергоспоживаючих галузей, таких як точне машинобудування, автомобілів, літаків.

- найбільш прибутковим у південному регіоні (Одеська, Миколаївська, Херсонська області) є реконструкція та технологічне перетворення портових

споруд, розвиток обладнання харчової та консервної промисловості, розширення мережі санаторно-курортних та туристичних комплексів.

На забруднених аварією на Чорнобильській АЕС територіях України необхідно впроваджувати новітні технології та впроваджувати низку екологічних, економічних та соціальних заходів з відновлення при запровадженні унікальних наукових досліджень.

Водночас як пріоритетні напрямки та напрямки іноземного капіталу визначаються об'єкти з особливими умовами інвестування для залучення іноземних інвестицій з дозволу Уряду України.

До таких об'єктів належать:

- підприємства атомної техніки;

- компанії та об'єднання паливно-енергетичних комплексів, у тому числі вугільні, нафто- та газопереробні компанії;

- об'єкти нафтопостачання, нафтосховища міжобласного та загальнодержавного значення;

- державні підприємства залізничного, морського, річкового, повітряного та автомобільного транспорту;

- підприємства та об'єкти електроенергетики, гідроелектростанцій та теплових електростанцій;

- об'єкти освіти та науки, що фінансуються з державного бюджету;

- дороги загального користування;

- метро;

- основний шнур живлення;

- нафто- та газопроводи, трубопровідний транспорт;

- виробники солі та ін [39].

Без цього перехід до зрілих ринків і повсюдний розвиток міжнародної інвестиційної діяльності були б практично неможливими. Розробки в цій сфері є не тільки актуальними, але й привабливими для іноземних інвесторів, оскільки зазвичай можуть окупити початкові витрати за відносно короткий

проміжок часу, створюючи при цьому сприятливу матеріальну базу для подальшої господарської діяльності іноземного капіталу.

Інвестиції формують виробничий потенціал нової технологічної бази та визначають конкурентні позиції на світовому ринку.

Найпривабливішою сферою для розвитку залучення інвестицій в Україну ми бачимо авіаційну сферу. Авіація довгий час була в центрі економічного успіху багатьох країн світу, і з самого початку польоти допомагали створювати міжнародні торговельні зв'язки та створювати життєво важливі внутрішні зв'язки, які «з'єднують» нації.

В авіації, як і в інших галузях, які не знаходяться на радарах топ-чиновників, роками накопичилося багато проблем. Сьогодні інфраструктура потребує створення ефективної команди та професійного підходу наприклад як Укравтодору, що допоможе швидко та легко вирішувати галузеві проблеми для подальшого розвитку та розвитку авіаційної інфраструктури країни. Для цього пропонується розробити Авіційну стратегію України до 2030 року.

Це має стати відправною точкою національної стратегії розвитку авіації, яка включатиме чіткий план та набір ключових пріоритетів. Все це дозволить розробити ефективну та конкурентоспроможну політику, яка забезпечить легітимність рішень при інвестуванні у великі та дорогі інфраструктурні проекти [49]. Ця стратегія має бути основою для всіх політичних документів у галузі, щоб ефективно використовувати потенціал центру та вигідне географічне розташування на карті світу.

Забезпечити економічне зростання в усіх регіонах країни та створити високооплачувані робочі місця в галузі. Пріоритетним вважається будівництво та розвиток інфраструктури аеропортів для сприяння розвитку внутрішнього повітряного транспорту, створення національних авіаліній та захисту національних інтересів [30].

Першим кроком може стати зняття ПДВ на внутрішніх авіаперевезеннях – крок, якого чекали всі без винятку українські

авіакомпанії. У цьому рішенні вирішальне значення має спосіб застосування механізму скасування ПДВ.

Авіакомпанії також є платниками ПДВ, оскільки отримують багато послуг від зовнішніх постачальників, які надають послуги в Україні (наземне обслуговування, технічне обслуговування, заправка, аеропортові та аеронавігаційні збори тощо). Поки що вартість авіаквитків покриває майже весь ланцюжок механізму скасування ПДВ, вартість авіаквитків у центральному регіоні може бути знижена на 20%, а реальний прямий ефект може бути досягнутий від відновлення економіки регіонального аеропорту.

Для масштабної реконструкції та будівництва життєво важливої авіаційної інфраструктури країни лише протягом наступних трьох років буде потрібно виділення понад 40 млрд грн з різних джерел. І це не беручи в розрахунки кошти, які потрібно виділити на післявоєнне відновлення того, що ми мали станом до 24 лютого 2022 року.

За аналогією з дорогами, створення цільового національного фонду для розвитку інфраструктури повітряного транспорту є важливим кроком на шляху до досягнення багатьох цілей. Це реконструкція існуючої інфраструктури та будівництво великих державотворчих проектів, які принесуть користь усім регіонам країни, підвищать якість життя українців, з'єднають їх швидкісним і безпечним авіасполученням. Тому такі фонди діють у більшості розвинених країн.

Вплив таких інвестицій на дорожній сектор – додаткове зростання ВВП приблизно на 1,5% на рік, причому залізниця оцінює ймовірний вплив подібної схеми на залізничний транспорт на рівні зростання ВВП на рівні 2,5-3,5%.

Аеропорти є життєво важливими центрами місцевої економіки, забезпечуючи зв'язок, можливості працевлаштування та є магнітом для місцевих транспортних програм.

Щодо України, то, за оцінками експертів, кожна 1 гривня валової доданої вартості, безпосередньо створеної авіатранспортною галуззю, дає

близько 3,60 гривні для стимулювання економічної діяльності в рамках національної економіки.

Для країн, що розвиваються, річна економічна віддача від інвестицій в один проект авіаційної інфраструктури може становити від 16% до 28%.

Фінансовою основою для створення таких фондів можуть бути: кошти, залучені від акцизного збору на авіаційне паливо та ПДВ на внутрішніх рейсах (до скасування), перерахування акцій зі спеціального фонду фінансування національних авіаційних витрат, участь України в Міжнародній авіації. Організація (20-35 %), дивіденди від державних аеропортів та постачальників аеронавігаційного обслуговування.

Крім того, додатковим джерелом співфінансування таких проектів можуть слугувати кошти, залучені під державні гарантії (кредити державних банків Укрексімбанк, Ощадбанк та Екобанк), інфраструктурні облігації (облігації внутрішньої державної позики), мікрофінансові установи, місцеві субсидії та залучення корпоративних інвесторів.

Не менш важливим є продовження імплементації законодавства ЄС щодо діяльності та розвитку цивільної авіації в українське законодавство.

Важливо також забезпечити інтеграцію України до Єдиного авіаційного простору ЄС, технологічну інтеграцію до європейського контролю, процедури регулювання аеропортів, інструменти державної підтримки авіаційної галузі, правила доступу до ринку наземних послуг тощо.

З іншого боку, для успішного розвитку українських авіаперевізників та реалізації потенціалу національного вузла необхідно посилити повну лібералізацію авіатранспорту («відкрите небо» або повна лібералізація діє лише для 25 країн).

Цього можна досягти шляхом зняття однакових обмежень на кількість, пункти та частоту призначених авіакомпаній під час польотів між Україною та країнами Південної та Північної Америки, Азії, Африки та Близького Сходу.

Саме вибір пріоритетних напрямів зможе слугувати розвитком інвестиційної привабливості України. Це призведе не тільки до національного розвитку, але й до просування України все вище по світовим рейтингам.

ВИСНОВКИ

За підсумками аналізу дослідження було зроблено наступні висновки:

Проаналізувавши літератури ми дійшли до висновку, що іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності, які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Серед основних ознак інвестицій ми виділили: потенційна здатність інвестицій приносити дохід; перетворення частини накопиченого капіталу в альтернативні види активів суб'єкта інвестиційного процесу; в процесі здійснення інвестування використовуються різноманітні інвестиційні ресурси, які характеризуються попитом, пропозицією і ціною; цілеспрямований характер вкладень капіталу в які-небудь матеріальні і нематеріальні об'єкти (інструменти); наявність терміну вкладення; наявність ризику вкладення капіталу. Також було класифіковано іноземні інвестиції за типом інвестованих активів, за формою інвестування, за формою власності, за метою існування, за ступенем контролю, за ступенем повернення, за сферою вкладення, за величиною, за джерелом вкладення, за геополітичною спрямованістю та за формами державних гарантій.

Прямі іноземні інвестиції здійснюють більший вплив на економіку країн, що розвиваються, ніж розвинутих країн, проте цей вплив перебуває у значній залежності від вихідних умов: якості людського капіталу, інституційного забезпечення, макроекономічної ситуації в країні. Сучасна галузева структура прямого іноземного інвестування економіки України суперечить пріоритетам розвитку держави та не здійснює ефективного впливу на економічне зростання та формування інноваційної моделі розвитку.

Псевдоефективні інвестиції створюють загрози у довгостроковій перспективі. Розглянуто структурно-об’єктні та структурно-функціональні

характеристики іноземних інвестицій, що дало можливість описати основні відмінності між псевдоефективними, спекулятивними та ефективними інвестиціями. Для нівелювання негативного впливу іноземного інвестування на економічний розвиток країни необхідним є врівноваження інтересів держави та іноземного інвестора задля досягнення максимального ефекту для обох сторін процесу.

Проаналізувавши детально динаміку залучення іноземних інвестицій в Україні, вияснили, що найбільш вигідними є прямі іноземні інвестиції. Розглянувши приплив ПІІ з 2002 року по 2021 рік ми бачимо в цілому позитивну тенденцію, спад спостерігаються в цілком логічних роках. Перший спад – агресія Російської Федерації проти України в 2014 році, другий – пандемія COVID-19 в 2019-2020 роках.

Також спостерігається тенденція до зростання боргових інструментів в структурі прямих іноземних інвестицій. Серед найбільших країн-донорів іноземних інвестування в Україні станом на 2021 рік є Кіпр, Нідерланди, Швейцарія та Німеччина. Більшість інвестицій спрямовані в місто Київ. Аж 12 відсотків прямих іноземних інвестицій прямують в Дніпропетровську область. В роботі було також проаналізована галузева структура прямих іноземних інвестицій в Україні. Майже половину складає промисловість, менше торгівля, фінансова та страхова діяльність та операції з нерухомим майном.

Оцінивши інвестиційний клімат України, визначили ряд факторів, що впливають на інвестиційний клімат країни. Серед них організаційно-правові, політичні, економічні, характеристика потенціалу країни, фінансові, соціально-культурні, міжнародні відносини, розвиток ринкової економіки, загальні умови господарювання, стан інвестиційного ринку, статус іноземного інвестора, стан фінансово-кредитної системи, рівень розвитку інвестиційної сфери та інвестиційна активність населення. Виконавши детальний аналіз інвестиційного клімату та результатів України в міжнародних рейтингах, виявили, що Україна займає досить низькі позиції та

покращення ситуації в цьому році через війну РФ з Україною не передбачається.

Спрогнозувавши приплив інвестицій в Україну на основі прогнозу ВВП, інфляції та рівня безробіття, ми бачимо, що ситуація поки що не найкраща, але ми плануємо зростання інвестиційних надходжень одразу після закінчення бойових дій.

На основі аналізу статистичних даних ми виділили такі пропозиції для покращення інвестиційного клімату:

- боротьба з корупцією;
- підтримка малого бізнесу;
- створення нових проєктів;
- розвиток інфраструктури, виробничих фондів та інноваційних технологій.

Паливно-енергетична промисловість та авіація – найперспективніші сфери для розвитку інноваційного потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна І. Ю. Поняття та роль інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу на сучасному етапі економічного розвитку / І. Ю. Бережна. – Київ: Науковий вісник ЧДІЕУ, 2011. – 102 с. – №1(9).
2. Берл Густав і ін. Миттєвий бізнес-план. Двадцять швидких кроків до успіху / Пер. с англ./.- М.: Справа ЛТД, 2005. – 183с.
3. Білик М.Д. Форми інвестицій державних виробничих підприємств та їх розвиток в сучасних умовах // Фінанси України. – 2018. - № 4. – С. 7-19.
4. Богиня Д., Волинський Г. Структурна перебудова економіки в умовах глобалізації та інформатизації // Економіка України. - № 7. – 2013. – С. 19.
5. Болтянська Л. О. Економіка підприємства: навчальний посібник / Л. О. Болтянська, Л. О. Андрєєва, О. І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
6. Борисова О. В. Інвестиції. Інвестиційний аналіз / О. В. Борисова. – Харків: Юрайт, 2018. – 218 с. – (Т.1).
7. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко. – Київ: Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.
8. Вергун В. А. Іноземні інвестиції: офшорні зони та їх інституції в міжнародному бізнесі / В. А. Вергун, О. І. Ступницький. – Київ: Київський університет, 2012. – 416 с.
9. Гребенюк Н. О. Інвестиційна привабливість: сутність та засоби покращення / Н. О. Гребенюк. // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – №13. – С. 12–17.
10. Гуткевич С. А. Оцінка інвестиційного середовища / С. А. Гуткевич // Інвестиційна привабливість аграрного сектору економіки / С. А. Гуткевич. – Київ: Європа, 2014. – С. 44.
11. Закон України “ Про цінні папери і фондову біржу” // Ред. від 02.04.2020 - № 38 - 1991 - 512 с.

12. Закон України “Про режим іноземного інвестування”від 19.03.1996р N 93/96-ВР зі змінами та доповненнями.
13. Захожай В.Б., Федоренко В.Г. Страховий та інвестиційний менеджмент. – К.:МАУП, 2002. – 344с.
14. Інвестиційний клімат в Україні погіршився [Електронний ресурс] // РБК Україна. – 2019. – URL:https://www.rbc.ua/ukr/news/investitsionnyy-klimat-ukraine-uhudshilsya-1562068811.html.
15. Інвестування / В. М.Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепенко, О. П. Коюда. – Київ: Знання, 2008. – 456 с.
16. Карасьов В. П. Аналіз інвестиційного клімату України: політико-економічний контекст [Електронний ресурс] / В. П. Карасьов //Аналітичний центр "Політика". – 2017. – URL:https://gazeta.ua/articles/politics/_analiz-investicijnogo-klimatu-ukrayini-politikoekonomichnij-kontekst-karasov/766826.
17. Косак В.М. Правові засади іноземного інвестування в Україні. – Львів: Центр Європи, 2005. – 223с.
18. Крейдич І. М. Діагностика впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на процес інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промисловості / І. М. Крейдич, О. С. Наконечна, К. М. Швець // Ефективна економіка / І. М. Крейдич, О. С. Наконечна, К. М. Швець. – Київ: Національна академія наук України,, 2014. – С. 7–9.
19. Кузенко О. В. Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в умовах фінансової кризи / О. В. Кузенко. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 336 с. – (ЕкфМ-53).
20. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність / Т. В. Майорова. – Київ: Центр учбової літератури,, 2009. – 472 с.
21. Мільярди в економіку: Топ-10 іноземних інвестицій в Україну [Електронний ресурс] // Biz.liga. – 19.03.2021 – URL:https://biz.liga.net/all/all/opinion/milliardy-v-ekonomiku-top-10-inostrannyh-investitsiy-v-ukrainu.

22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс] - URL: http://www.ukrstat.gov.ua.
23. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – URL:http://minfin.gov.ua
24. Павлова Л.Н. Фінанси підприємств:Підручник для вузів.- М.:Фінанси, ЮНІТІ,1998. – 639 с..
25. Погодіна Т. В. Інвестиційний менеджмент / Т. В. Погодіна. – Харків: Юрайт, 2017. – 311 с. – (Бакалавр, академічний курс).
26. Про інвестиційну діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - 646 с.
27. Про іноземні інвестиції: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. – № 26. - 357 с.
28. Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир [Електронний ресурс] // Vox Ukraine – URL: https://voxukraine.org/uk/investments-in-ukraine-ua/.
29. Скрипник Г. О. Інвестування / Г. О. Скрипник, В. Л. Гераймович. – Київ: Компринт, 2015. – 307 с.
30. Солонина Є. Суворий інвестиційний клімат: чому Україна не сприяє приходу до неї іноземного капіталу? [Електронний ресурс] / Євген Солонина //Радіо Свобода. – 2018. – URL: https://www.radiosvoboda.org/a/29496854.html.
31. Старченко Г. В. Управління проектами: теорія та практика: навч. посіб. / Г. В. Старченко. - Чернігів: видавництво Брагінець О. В., 2018. - 306 с.
32. Україна піднялася на 5 позицій у рейтингу Doing Business–2019 [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 31.03.2019 – URL:https://www.epravda.com.ua/news/2018/10/31/642171/.
33. Фісун К.А. Зарубіжний досвід формування іміджу й інвестиційної привабливості країни / К.А. Фісун // Формування ринкових відносин в Україні, 2011 - 306 с.
34. Чилдаєва Л. А. Ринок цінних паперів / Л. А. Чилдаєва, А. А. Килячков. –Одеса: Юпітер, 2006. – 688 с.

35. Швець Ю. О. Міжнародні економічні відносини та світове господарство / Ю. О. Швець, О. В. Бурдило // Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення / Ю. О. Швець, О. В. Бурдило. – Ужгород: Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017. – С. 150–180
36. Ястремська О.М. Теоретико-методологічні аспекти оцінки інвестиційного клімату // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. — 2005. — 279 с.
37. BDO International Business Compass (IBC) [Електронний ресурс] // European business association. – 2019. – URL: https://eba.com.ua.
38. Bureau of Economic and business affairs // Investment Climate Statements Report US Department of state – [Елетронний ресурс] /diplomacy in action/ — 15 June 2019, – URL: http://www.fdiattractiveness.com/ranking-2019 .
39. Giroud A. Heterogeneous FDI in transition economies – a novel approach to assess the developmental impact of backward linkages / A. Giroud, B. Jindra, P. Marek // World Development. – 2012. – Vol. 40. – № 11. –P. 2206– 2220.
40. Index of economic freedom [Електронний ресурс]. – 2021. – URL: https://www.heritage.org/index/ranking.
41. Investment freedom index [Електронний ресурс]. – 2020. – URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/herit_investment_freedom/.
42. Jimborean R. Foreign direct investment drivers and growth in Central and Eastern Europe in the immediate aftermath of the global financial and economic crisis / R. Jimborean, A. Kelber [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.touteconomie.org/conference/index.php/afse/aim/paper/viewFile/398/161.

43. Jude C. FDI, productivity and wages. New evidence from a romanian matched sample / C. Jude // Romanian Journal of Economic Forecasting. – 2012. – № 4.– P. 36–55.
44. Nam, Dae-Il ; Kim, Juhee ; Arthurs, Jonathan D. ; Sosik, John J. ; Cullen, John B.Measurement and structural invariance of entrepreneurial investment climate: A cross-country scale development International Business Review. – October 2016, – Volume 25(5). - pp.1053-1065.
45. Nikolovová P. Sourcing Patterns of FDI Activity and Their Impact on the Domestic Economy / P. Nikolovová // Czech Journal of Economics and Finance. – 2013. – № 3. – P. 288–302.
46. Saha D. The economic impact of FDI on Ukraine [Електронний ресурс] / D. Saha, V. Kravchuk, R. Kirchner // Institute for Economic Research and Policy Consulting. – 2019. – URL:http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2018/Full_PS_01_2018_en.pdf.
47. Ukraine Investment Climate Outlook 2021 [Електронний ресурс] // Investor Relations – URL: https://www.slideshare.net/OfficeNIC/ukraine-investment-climate-outlook-2018.
48. UkraineInvest [Електронний ресурс] – URL: https://ukraineinvest.com/.
49. World Bank [Електронний ресурс] – URL: https://www.worldbank.org/.
50. WORLD INVESTMENT REPORT [Електронний ресурс] // UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. – 2019. – URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf.

ДОДАТКИ

<table>
<tr><th colspan="3">КЛАСИФІКАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ</th></tr>
<tr>
<td>За типом інвестованих активів:
– іноземна валюта;
– національна валюта України;
– цінні папери (акції, облігації тощо);
– грошові вимоги та права на них;
– майно (рухоме і нерухоме);
– права інтелектуальної власності;
– права на здійснення господарської діяльності;
– інші активи (не заборонені законодавством).</td>
<td rowspan="2">За формою інвестування:
– придбання частки існуючих українських підприємств;
– створення спільних підприємств з українськими суб’єктами господарської діяльності;
– придбання рухомого або нерухомого майна в Україні;
– придбання в Україні цінних паперів та нематеріальних активів, що дають можливість контролю;
– придбання прав на користування землею та природними ресурсами в Україні;
– угоди про спільну господарську діяльність та розподіл продукції;
– інші не заборонені законодавством форми.</td>
<td>За ступенем контролю:
– прямі;
– портфельні</td>
</tr>
<tr>
<td>За джерелом вкладення:
– первинні;
– реінвестиції.</td>
</tr>
<tr>
<td>За формою власності:
– державні;
– приватні;
– міжнародних організацій;
– недержавних організацій;
– змішані.</td>
<td>За геополітичною спрямованістю:
– розвинені країни;
– країни, що розвиваються;
– інтернаціональні.</td>
<td rowspan="3">За формами державних гарантій:
– гарантії від зміни законодавства;
– гарантії, щодо незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб;
– гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності;
– гарантії переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій;
– інші гарантії.</td>
</tr>
<tr>
<td>За метою інвестування:
– досягнення фінансової мети;
– досягнення підприємницької мети;
– досягнення іншої мети .</td>
<td>За величиною:
– малі (до 10 тис.дол.);
– середні (до 100 тис.дол.);
– великі (більше 100 тис.дол.).</td>
</tr>
<tr>
<td>За ступенем повернення:
– інвестиції, що повертаються;
– ризикові;
– інвестиції, що не повертаються</td>
<td>За формою оформлення:
– явні інвестиції;
– приховані інвестиції;
– “чорні інвестиції”.</td>
</tr>
<tr>
<td>За сферою вкладення:
– АПК;
– легка промисловість;
– лісопромисловий комплекс;
– машинобудування;
– медична промисловість;
– паливно– енергетичний комплекс;
– транспортна інфраструктура;
– інші сфери.</td>
<td>За ступенем повернення:
– інвестиції, що повертаються;
– ризикові;
– інвестиції, що не повертаються.</td>
<td>За режимом оподаткування:
– загальний режим оподаткування;
– пільговий режим оподаткування:
• податкові канікули;
• інвестиційні знижки;
• податковий кредит;
• прискорена амортизація;
• інвестиційні субсидії;
інші.</td>
</tr>
</table>

Додаток А

Додаток Б

№	Фактори	Ознаки
1	Організаційно-правовий	рівень управління інвестиційною діяльністю на рівніорганів виконавчої влади;дієва законодавча база
2	Політичний	стабільна політична ситуація в країні; рівень довіри суспільства до влади
3	Економічний	стан економіки країни; динаміка росту ВВП; розмір внутрішнього та зовнішнього боргів; рівень тіньової економіки
4	Характеристика потенціалу країни	наявність трудових, земельних, енергетичних, науково-технічних ресурсів
5	Фінансовий	доходність бюджету; розмір відсоткової ставки за кредитами; сума вкладів на душу населення
6	Соціально-культурний	рівень забезпеченості населення; житлові умови; рівень охорони здоров'я і медичного обслуговування; рівень злочинності; соціальний захист населення; дотримання прав людини
7	Міжнародні відносини	міжнародний рейтинг країни; співпраця з міжнародними організаціями; дотримання норм і правил конвенції та договорів
8	Розвиток ринкової економіки	наявність вільної конкуренції; рівень інфляції; наявність ринку збуту; рівень розвитку вільної конкуренції серед підприємств
9	Загальні умови господарювання	екологічна безпека; розвиток галузей матеріального виробництва; ступінь зносу основних виробничих засобів
10	Стан інвестиційного ринку	функціонування фондових бірж; наявність інфраструктури тендерів
11	Статус іноземного інвестора	режим іноземного інвестування; умови реєстрації іноземних інвестицій і спільних підприємств; наявність вільних економічних зон
12	Стан фінансово-кредитної системи	інвестиційна діяльність банків; рівень цієї діяльності; рівень розвитку системи небанківських фінансово-кредитних установ
13	Рівень розвитку інвестиційної сфери	рівень розвитку будівельного комплексу; система матеріально-технічного забезпечення інвестицій; умови комплектування обладнання
14	Інвестиційна активність населення	виконання державної програми приватизації; зміна структури форм власності; мотивація дій індивідуальних інвесторів

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу (проєкт)
здобувача вищої освіти Державного податкового університету
Приходько Анни Сергіївни
Іноземні інвестиції: фактори та тенденції розвитку

Актуальність теми. Необхідною передумовою розвитку економіки є висока інвестиційна активність. Вона досягається шляхом збільшення реалізованих інвестиційних ресурсів і найбільш ефективного їхнього використання в пріоритетних секторах матеріального виробництва і соціальної сфери. Саме інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі і визначають конкурентні позиції країн на світових ринках. Інвестиційна діяльність, а також сукупність практичних дій з реалізації інвестицій, є одним з основних засобів зростання національного доходу.

Наукова новизна даної роботи полягає в аналізі динаміки залучення іноземних інвестицій в Україні.

У роботі обґрунтовано висновки та прогнози щодо покращення інвестиційного клімату в Україні. Отже, тема магістерської роботи є досить актуальною та значущою.

Якість проведеного аналізу проблеми, та табличного матеріалу. На достатньо високому рівні для такого роду наукових робіт здійснено дослідження даної теми роботи.

Текстовий та табличний матеріал містить поглиблену інформацію досліджуваної теми. Були коректно підібрані методи та методики, що відповідають умовам дослідження. Структура роботи повністю відповідає завданню з підготовки магістерського наукового дослідження.

Наведено в дослідженні сутність, класифікація та тенденції розвитку залучення іноземних інвестицій, проаналізовано сучасний стан залучення інвестування в Україні, визначено пріоритетні напрямки для стимулювання іноземного інвестування.

Виконана робота за змістом відповідає завданню та методичним рекомендаціям в повному обсязі. Основну мету – дослідження сучасного стану та динаміки іноземних інвестицій в Україні в цілому досягнуто. Недоліків, які б мали суттєвий вплив на зміст та оформлення роботи, не виявлено.

Рівень підготовки здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти є досить достатній, оскільки продемонстровано належне володіння матеріалом з обраної теми, а також вміння застосовувати його на практиці, що дозволяє розробити пропозиції та рекомендації, які заслуговують на увагу та мають практичну цінність.

Випускна кваліфікаційна робота може бути допущена до захисту з попередньою позитивною оцінкою.

Рецензент, професор, д.е.н., доцент кафедри
економіки, підприємництва та економічної безпеки
Державного податкового університету **Слюсарева Л. В.**

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

на тему "Змістові інновації: орієнтири та тенденції розвитку" здобувача вищої освіти магістерського рівня Фрейдзона.

Робота написана на актуальну тему, яка достатньою мірою розкрита. Поставлені завдання виконані. Зроблено обґрунтовані висновки. Матеріал подано логічно, основні вимоги до оформлення такого роду робіт дотримані.

Робота допущена до захисту з позитивною оцінкою

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи _____ 15.12.2022
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу

Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти

Приходько А.С.
(прізвище, ініціали)

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «19» 01 2023 № 2 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Н. Осенко

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра міжнародних економічних відносин

ДОВІДКА
про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Приходько Анна Сергіївна

Курс/група МЕМз-21-1

Тема курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

«ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ: ФАКТОРИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ»

П. І. Б. наукового керівника

Белінська Я.В.

Дата захисту

07.02.2023

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 75,5 % Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 24,5 %, цитат 1,07 %.

Провідний фахівець Рябенко М.С.